

De Semse

Tijdschrift - 16de jaargang - December 2000 - nummer 4

Verantwoordelijke uitgever: Heemkundige kring "De Semse" - p/a C. Vanderbeken Vredelaan 48 - 1982 Zemst-Weerde

**Heemkundige Kring
"De Semse"**

vereniging zonder winstgevend doel

opgericht in 1985
identificatienummer 23403/86

Koninklijke bibliotheek/Wettelijk Depot: nummer 7982

**Schoolstraat, 16 1980 Zemst
Secretariaat : Vredelaan 48 1982 Zemst**

Internet:<http://Zemst.com>
E.mail: marc.alcide@advalvas.be

theoputseys@skynet.be

Lidmaatschap :500 - 750 of 1000 bef

Geven recht op:

- op vier tijdschriften
  - twaalf nieuwsbrieven
  - toegang tot voordrachten
  - toegang tot tentoonstellingen
  - tussenkomst bij uitstappen
- Indien u lid bent, hartelijk dank voor het vertrouwen.
  - Bent u nog geen lid, overtuig u van onze werking, stort vandaag nog uw

bijdrage op ons rekeningnummer 001-2183660-72

"Heemkring De Semse".

Colofon

De Semse Kroniek
Driemaandelijks tijdschrift
16de jaargang nr. 4 – december 2000

Bestuur:

Mannaerts Alfons
Floridor Gustaaf
Vanderbeken Colette
De Blander Walter
Deboeck Elisa
Boschmans André
De Broeck Roger
Tuyaerts Dominique
Vermeulen Marie-Louise
Vandermeiren André
Van Relegem Louis

Redactie en coördinatie:

De Blander Walter
Tuyaerts Dominique
Vanderbeken Colette
Fotografie:
Mannaerts Alfons

Inhoud

- Hubert Van Innis
- In Memoriam Rosalia Verlinden.
- Wouw in Nederland
Op bezoek bij de heemkring
"De Vierschaer"
- Moderne heemkunde voor Zemst in de
21ste eeuw.
- Chartes
- Gesprekken over de tijd van vroeger.
- In memoriam Frans Vermeulen.
- P.J. Schooffs, pastoor van Elewijt,
bouwde kerken aan de lopende band.
- Zijn er verbanden met Weerde-op-Zenne?
De villa-kerk van Weerde.
Het geslacht Van Schoonhoven
Waar legenden en santen thuis zijn.
- Spijskaarten.
- Soldaten van Napoleon.
- Turf steken anno 1800.
- Vlamingen en Walen, bekeken door de
ogen van een Waals oud-burgemeester.
- Pers.
- Publiciteit.

Verantwoordelijke uitgever:
Heemkring "De Semse"
Vanderbeken C, secretaris
D/2000/7982/4

Woord vooraf.

Hoe snel vliegt de tijd! We zijn terug december en nog enkele weken verwijderd van een nieuwe eeuw, het derde millennium.

Zonder onze kristallen bol te moeten raadplegen kunnen we nu al stellen dat deze nieuwe eeuw zal gemaakt worden van voorspoed, overwinningen... onheil en tegenslagen.

Om over na te denken voor een zoals altijd nieuwe start in schoonheid.

De heemkring "De Semse" verhuisde een jaar geleden naar de Schoolstraat in Zemst, stilaan concretiseert zich dit nieuw heemhuis.

Het "boekenrek" krijgt de allure van een kleine heemkundige bibliotheek.

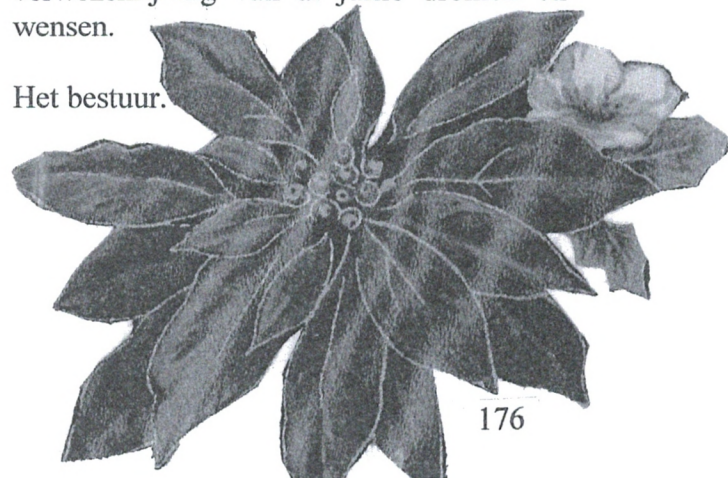
De plannen zijn getekend en in een eerste fase besproken voor de inrichting van een museum van het verenigingsleven in Zemst. We willen dit openstellen met Sinksen 2001.

Kortom 2001 betekent een breekpunt, of eerder een "herbronning". Inderdaad, na 15 jaar ondergaat "De Semse" een facelift en past het zijn "look" aan.

Nu gaan we enkele weken op onze lauweren rusten en genieten van de voorbereiding van de eindejaarsfeesten.

Met deze wensen we jullie een prettig kerstfeest en een goed jaareinde toe... en vooral een goed begin, met de verwezenlijking van al jullie dromen en wensen.

Het bestuur.

Maria Rosalia Verlinden

Weduwe van Jozef Beullens
Echtgenote van Albert Van Loo

Geboren te Weerde op 24 maart 1910

Overleden te Weerde op 3 november 2000

Zij leefde, stierf, oud van dagen
Aanschouwde ik 't eeuwig leven niet;
Zij is bij God: 't was zijn behagen,
Al dat hij wilde, het zij geschied.
G.G.

Oprechte deelneming aan
Simonne en André Van Cauwenbergh-Beullens en familie.

HUBERT VAN INNIS.

Uit het boek van Jos Lauwers

“Zeven eeuwen heerlijkheid Perk-Elewijt, het mooie land van Rubens en Teniers”.

In het Maenboek van pastoor Joannes Bapista Clemens uit 1742 vonden we het afschrift van volgende merkwaardige akte:

“Angelica Theresia de Marselaer, baronesse van Perck en Elewyt, staet toe en permitteert dat de jonckhyt der parochie van Elewyt sullen maeken en formeren een publike byeencomste ofte congregatie (...) onder de bescherminge van de glorieusen H. Hubertus, patroon van de kercke en parochie, ten eynde dat de jonckhyt zoude geschikt en reguleert syn, om alle ongemanierdheid en confusie te beletten en eviteren, op acceptatie van de naervolgende regelen en conditien en niet anders” (parochiearchief Elewijt)

Dat is de eigenlijke stichtingsakte van de huidige Sint-Hubertusgilde. Mocht de vereniging later ontbonden worden, dan stipuleerde de Perkse edelvrouwe dat zulks diende te gebeuren:

“met het overleveren en confiscatie van het zilver vlies ofte Braecke, vendel en trommel mits daer toe oorsaeck gevende”

De plaats waar de plaatselijke schuttersgilde verzamelde om zich te oefenen in 't schieten naar doelen, op de wip of de gaaipers, werd eertijds aangeduid als Gildenhof, Doelhof of schuttershof. De oudere naam, gebruikelijk in de 15de en 16de eeuw, is alom *“De Doelen”* met samenstellingen doelhof, doelweide, enz... In het archief van de pastorie vonden we de naam *“doolhof”* terug, palende aan Dries- en Vinnestraat, dus in de onmiddellijke nabijheid van den Wippendries. Dààr stond destijds ook de herberg *“In den Doolhof”*, bij Emmanuel Van Paeyer-Bosmans, op de hoek van de Vinnestraat. Ze brandde af in 1914, samen met alle huizen van de Wippendries. Dool is hier dialectuitspraak voor doel. Op het Poppplan, van 1842 staat een Doelhof aangeduid aan de hoek van de Waversebaan en de Borputstraat. Het ging hier waarschijnlijk over een gasthof met weide, waar doelen in openlucht stonden opgesteld. (Sectie D 262).

Om alle bijeenkomsten deftig te doen verlopen, had de kasteelvrouwe aangemerkt: *“Geen dochters nochte meysens vanden huysen worden geadmitteert op de vergaderingen, op pretext van eenigh bier oft ander gerief aen te brengen, hetwelck gerief zal kunnen aengebracht worden door de cnaep”*. Tijdens de vergaderingen *“moeten de schutters niet blyven zitten om te drincken in 't peryckel synde van droncken te worden, maer diverteren (volgens de gesteltenissen van het weder) oft met op de doelen te schieten, oft met eysers, oft met caetsen, oft kegelen.*

Vrouwe de Marselaer was zo streng inzake wellevendheid, dat ze *“callengen”* (boeten) voorschreef *“om te vloecken, sweeren, toenamen, oneerlijcke, onnuttige, onbeleefde en brutale woorden, oock over ongeregelde dertelheden, wederspanichheyt of roerige krakeelen, kijvagie, mutineerige ofte andere diergelycke”*. De bijeenkomsten moesten eindigen te 9 u 's avonds. Wie dronken was, betaalde een boete van *“eenen rijnsche gulden”*.

Opgeheven tijdens de Franse bezettingsperiode, werd de gilde evenwel wederopgericht volgens de bepalingen van een reglement van 3/11/1814.

Ook tijdens de Eerste Wereldoorlog viel er geen spoor van enige activiteit te bespeuren. De nieuwe start geschiedde in 1921 onder burgemeester Leon Van Kelst. Een nieuwe houten wip werd ingehuldigd in 1928 en bij brevet van 30 september 1930 mocht de maatschappij de tital van "*Koninklijke*" in haar banier voeren. Voorzeker ligt het wipschieten nauw aan het hart van vele Elewijtenaars, want deze wipmaatschappij, iets jonger dan de Sint-Sebastiaansgilde, was zo levenskrachtig dat er in 1933 zowaar een wereldkampioen-handboogschieten uit haar rangen opstond.

Bij het inrijden van Elewijt vanuit richting Perk, waar de Tervuursesteenweg de Barebeek overwelft, ligt het schuttersterrein van wipmaatschappij Sint-Hubertus. Daar staat ook het borstbeeld van Hubert Van Innis geboren te Elewijt op 24 februari 1866 en overleden te Zemst op 25 november 1961, die jarenlang ouderdomsdeken van de Belgische boogschutters was en toen wereldkampioen werd. Hij had het zelf nog mogen beleven dat in 1947 in zijn tegenwoordigheid dit gedenkteken werd opgericht, op de plaats waar hij in 60 jaar voordien als jongeman zijn eerste pijlen afschoot, en waar nu twee ranke wippen jaarlijks honderden liefhebbers uit de hele omtrek naar Elewijt lokken.

Waar Van Innis in zijn gloriëtijd op een schieting verscheen, wisten zijn medekampers dat hun kans op de oppergaai neer te halen miniem was. Naar men vertelt, was hij een zeer geducht schutter, die met paard en sjees verscheidene schietingen op één dag aandeed en er dan meestal nog met de hoofdvogel aan de haal ging. Hij was een veelzijdig schutter, die deelnam aan de Europese kampioenschappen in Helsinki, Munchen en Praag. Tijdens de "*Olympische Spelen Antwerpen 1920*" behaalde hij 2 gouden en 1 zilveren medaille op liggende wip en op bewegende doelen. Daarvan getuigde het diploma van de "*General Council for International Archery*" dat, mooi ingelijst, pronkstuk werd in 't lokaal "*In de groene weide*", aan de overzijde van het wipterrein, bij Hubert Cnops en Maria Meutermans. Zijn olympische loopbaan sloot hij af met 6 gouden en 3 zilveren medailles en meteen werd hij Belgisch rekordhouder. Maar veel kostbaarder nog was het document, dat hem tot "*Champion of the world for the year 1933*" kroonde.

Toen hij op 94-jarige leeftijd te Elewijt ten graven gedragen werd, herinnerden velen zich nog welke taaie wilskracht die man ooit bezielde had. Op de ouderdom dat menig schutter zijn boog definitief afsphant, omdat de arm stilaan stijf wordt of omdat het oog niet meer zo zuiver is, werd Van Innis geplaagd door stramheid in zijn linkerarm. Gedaan met dat vlijmscherpe schot, waartoe vereist is dat de arm niet de minste trilling kent, zo meenden sommigen. Doch misrekenden zich, want enkele maanden later verscheen Hubert weer onder de wippen en tot verwondering en bewondering van allen, haalde hij opnieuw de ene hoogvogel na de andere omlaag. Hij had het klaargespeeld heel eenvoudig van arm te verwisselen en stond nu, even onbeweeglijk als voorheen, onder zijn boog die met de rechterhand richtte! Zo werd hij een haast legendarische figuur in de schutterswereld. Op "*de groene weide*" gaat nog jaarlijks de Hubert Van Innisschieting door, als blijvende hulde aan de wereldkampioen en als voortdurende herinnering aan zijn buitengewone prestaties.

Na de vroegere houten masten, werd op zaterdag 13 juli 1957 een ijzeren wip gemonteerd, gebouwd door de dorpssmid Hubert Cnops, die aan de Dijkstraat op den Dries woonde en neef was van de lokaalhouder Hubert Cnops. De nieuwe constructie was 25,80 m hoog. Er was immers een hoogdag in 't verschiet: op 6 augustus daaropvolgend zou inderdaad de nationale Bondsschieting gehouden worden, waarop niet minder dan, 239 deelnemers uit het ganse land verschenen, verdeeld over 60 pelotons. Een tweede metalen wip van 27 meter

zorgde in 1978 voor nummer 3, een muit- of kapwip van eveneens 27 meter. In 1987 verhuisde de eerste wip naar Koningshooikt.

Koninklijke Wipmaatschappij Sint-Hubertus schoot tijdens het weekeinde van 17 juni 1989 liefst 175 kaarsjes uit, ter gelegenheid van evenveel jaren bestaan, gerekend vanaf 1814. Het werd een driedaagse jubelschieting, waaraan zo'n 350 boogschutters uit heel het Vlaamse land hun medewerking verleenden. Ooit telde Sint-Hubertus 70 leden, in het jubileumjaar waren het er nog 18, maar in 1995 groeide hun aantal weer aan tot 22. Voor de muzikale omlijsting zorgde de Koninklijke Harmonie Sint-Hubertus, die dat jaar eveneens haar 175-jarig bestaan vierde.

.....
Augustus 2000.

Het standbeeld van Hubert Van Innis was aan een opknapbeurt toe. De groendienst van de gemeente deed de nodige onderhoudswerken en Fons Mannaerts voorzitter van de heemkundige kring "*De Semse*" maakte de letters van het monument opnieuw leesbaar.

VAN INNIS

Ferdinandus Van Innis geboren rond 1721 te Milleghem (Kasterlee) en overleden te Quarebbe (Kwerps) op 22 september 1783, ongeveer 62 jaar oud.

Hij huwde te Erps op 4 december 1751 met **Elisabeth De Pauw** geboren te Kortenberg op 22 mei 1730 en overleden te Wezemaal op 1 december 1807, dochter van Guillelmus De Pauw en Elisabeth Smets.

Het echtpaar Ferdinand Van Innis-Elisabeth De Pauw hadden 9 kinderen allen in Kwerps geboren:

1. **Antonetta Van Innis** geboren op 25 januari 1753 gehuwd te Kwerps op 6 november 1776 met **Joannes Van Tilt** uit Veltem en voor de tweede maal te Veltem met **Petrus Maes** op 19 juni 1906. Petrus Maes was weduwnaar van Catherina Verworst
2. **Guillelmus Van Innis** geboren op 2 januari 1755. Hij trouwde te Wezemaal op 3 november **Maria Theresia Roekeloos** en op 31 augustus 1790 hertrouwde hij met **Maria Theresia Moors**.
3. **Joannes Baptist Van Innis** geboren op 17 oktober 1757 trouwde te Veltem op 17 april 1805 met **Elisabetha Verstraeten**.
4. **Rumoldus Van Innis** geboren op 26 mei 1760 gehuwd met **Catherina Vanderhoeven**. Rumoldus overleed te Elewijt op 24 november 1827
5. **Clara Van Innis** geboren op 18 juni 1763, ze overleed ongehuwd te Veltem op 29 december 1836, ze was 73 jaar oud.
6. **Petrus Van Innis** geboren op 22 november 1765 gehuwd met **Barbara Van Poeyer** uit Elewijt
7. **Franciscus Guillelmus Van Innis** geboren op 22 oktober 1768. Hij huwde te Kampenhout op 16 augustus 1792 met **Maria Gertudis Mees**.
8. **Petronilla Van Innis** geboren op 4 januari 1772 gehuwd met **Joannes Franciscus Peremans** uit Hever. Petronilla overleed te Elewijt op 10 februari 1814.
9. **Joannes Josephus Van Innis** geboren op 16 augustus 1776 gehuwd te Perk op 21 mei 1817 met **Elisabeth Steenmans** uit Perk.

Petrus Van Innis geboren te Kwerps op 22 november 1765 en overleden te Elewijt op 29 maart 1804 huwde te Elewijt op 19 januari 1788 met **Barbara Van Poeyer** geboren te Elewijt op 9 augustus 1764, zij overleed te Elewijt op 8 februari 1817.

Hun huwelijksgetuigen waren Joannes Van Poeyer uit Elewijt en Joannes Van Tilt uit Erps.

Barbara was de dochter van Joannes Van Poeyer en Theresia Verhasselt.

Barbara Van Poeyer werd weduwe van **Franciscus Josephus Van Grunderbeeck**, waarmee ze huwde te Elewijt op 19 september 1783.

Haar derde huwelijk deed ze met **Guillelmus Mannaerts** te Elewijt op 7 februari 1805. Hij werd aldaar geboren in 1775 uit zijn ouders Joannes Baptiste Mannaerts en Anna Catherina Coppens. Guillelmus Mannaerts hertrouwde met **Maria Elisabeth Van Hal** uit Kampenhout.

Het echtpaar Petrus Van Innis-Barbara Van Poeyer hadden vijf kinderen:

1. **Maria Theresia Van Innis** geboren te Elewijt op 6 augustus 1789
peter: Joannes Van Tilt, meter: Maria Theresia Van Poeyer.
  2. **Anna Catherina Van Innis** geboren te Elewijt op 5 januari 1792
peter: Petrus Verhasselt, meter Anna Catherina Van Poyer
Anna Catherina huwde voor de eerste maal te Elewijt met **Jacobus Huybrechts**,
Herbergier (+ Hever 29 maart 1816); ze hertrouwde te Hever op 13 februari 1817
met **Jacobus Henricus Verschueren** ° Hever op 31 december 1792, hij was de zoon
van Petrus Verschueren en Petronella De Laet.
Ze woonden in de herberg "*den Ouden Barreel*" op den Steenweg. Jacobus Henricus
Verschueren was burgemeester van Hever in 1833, schepen in 1835, hij overleed te
Hever in 1835.
  3. **Maria Catherina Van Innis** geboren te Elewijt in 1793, winkelierster, ze huwde te
Elewijt op 25 september in 1816 met **Jacobus Hasaert** uit Everberg, kleermaker van
beroep, zoon van Joannes Hasaert en Maria Anna Peeters. Maria Catherine overleed te
Elewijt op 23 juli 1831.
Jacobus Hasaert is hertrouwd met zijn schoonzus **Maria Elisabeth Verheyden** te
Elewijt op 15 juni 1837 afkomstig uit Boortmeerbeek. Maria Elisabeth is achteraf
getrouwd met haar zwager **Cornelius Franciscus Haesaerts**, kleermaker afkomstig
uit Everberg.
- Negen kinderen kregen de familienaam Hasaert: Cornelius Vincentius 1816, Franciscus
Henricus 1818, Jacobus Henricus 1820, Gerardus Theodorus 1821, Theresia Coleta 1823,
Ludovicus 1825, Petrus 1828, Joannes Victor Guillelmus 1830, Gerardus Marcellus 1831.
4. **Gerardus Van Innis** geboren te Elewijt in 1799 was gehuwd met **Maria Anna
Elisabeth Cnops** geboren te Elewijt op 13 september 1804.
  5. **Maria Josepha Francisca Van Innis** geboren te Elewijt op 11 september 1803
peter: Joannes Franciscus Peremans, meter: Maria Josepha Van Beveren
Overleden te Elewijt op 11 april 1804.

Joannes Josephus Van Innis geboren te Elewijt op 16 augustus 1776 gehuwd met te Perk op
21 mai 1817 met **Elisabeth Steenmans** uit Perk waar ze geboren werd rond 1787 als dochter
van Henricus Steemans en Anna Maria De Caer.
Joannes Josephus overleed op 58 jarige leeftijd te Elewijt in 1834.
Elisabeth Steenmans hertrouwde met **Franciscus Verbist** uit Perk, zoon van Henricus Verbist
en Maria Buelens.

Het echtpaar Joannes Josephus Van Innis-Elisabeth Steenmans kregen drie kinderen die in
Elewijt het levenslicht zagen:

1. **Anna Maria Van Innis** geboren te Elewijt op 29 april 1818.
Peter: Jacobus Haesaerts, meter Anna Maria Deron.
Ze huwde op 7 mei 1850 te Elewijt met **Henricus Josephus Bruyninckx** ° Werchter 35 jaar
zoon van Petrus Bruyninckx en van Maria De Prins, weduwnaar van Felicita Mannaerts.

Hun dochter: Francisca Josephina Elisabetha Bruyninckx werd geboren te Elewijt op 7 maart 1851, ze huwde met Jacobus Rasson uit Rumbekke, hij overleed te Vilvoorde in september 1914. Ze kregen 5 kinderen die de familienaam Rasson kregen, allen te Elewijt geboren: Henricus Maria 1884, Maria Anna 1885, Julius Leopoldus 1887, Franciscus Ludovicus 1889, Maria Henrica Achilla 1892.

2. Anna Catherina Van Innis geboren te Elewijt op 27 maart 1825, ze overleed op 27 maart 1825 amper 1 jaar oud.

Peter: Henricus Verschaeren, meter: Anna Catherina Steenmans.

3. Joannes Franciscus Van Innis geboren te Elewijt op 23 september 1827

Peter: Joannes Franciscus Peremans, meter: Petronella Van Steenwinckel.

Hij huwde op 20 oktober 1868 te Elewijt met **Maria Ludovica Van Coninckxloo** uit Kapelle o/d Bos, 24 jaar dochter van Franciscus Van Coninckxloo uit Aalst en van Francisca Apostel uit Humbeek.

Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren:

1. **Julia Van Innis** geboren te Elewijt op 8 april 1872 en ongehuwd overleden op 6 maart 1949.
2. **Josephina Francisca Van Innis** geboren te Elewijt op 21 februari 1875 en ongehuwd overleden op 26 januari 1937.
3. **Felix Guillelmus Van Innis** geboren te Elewijt op 29 september 1877 en overleden op 6 januari 1885.

Petrus Cornelius Van Innis geboren te Veltem huwde op 19 augustus 1807 met **Anna Catherina Cooseman** geboren te Elewijt.

Hun huwelijksgetuigen waren Philippus Coosemans uit Elewijt en Rumoldus Van Innis uit Bergh.

Gerardus Van Innis geboren te Elewijt in 1799 huwde te Elewijt op 21 juni 1825 met **Anna Elisabeth Cnops** geboren te Elewijt op 13 september 1804, ze was de dochter van Joannes Cnops en van Petronella Verbist.

Gerardus en Anna Elisabeth allebei overleden door typhus, respectievelijk op 23 mei 1849 en 4 juni 1849.

Kinderen uit het gezin Gerardus Van Innis en Anna Elisabeth Cnops:

1. Joanna Catharina Felicita Van Innis geboren op 29 augustus 1825 te Elewijt

Peter: Joannes Baptiste Cnops, meter Anna Catherina Van Innis

Ze huwde te Elewijt op 7 oktober 1856 met **Joannes Baptiste Spruyt** uit Zemst, 29 jaar, zoon van Petrus Spruyt en van Anna Catherina Van Asbroeck.

Hun dochter Catherina Antonia Spruyt werd geboren op 8 mei 1857 en overleed op 28 augustus 1857. Na het overlijden van zijn vrouw hertrouwd Joannes Baptiste Spruyt met **Virginia Cornelia De Coster** geboren te Muizen op 20 april 1831, ze overleed te Elewijt op 23 april 1915.

2. Carolus Isidorus Van Innis geboren te Elewijt op 4 februari 1827 en er overleden op 19 september 1919. Hij huwde met **Maria Paulina Van Poeyer** te Elewijt op 13 mei 1828.

3. Joannes Marcellus Van Innis geboren te Elewijt op 4 februari 1830, hij overleed op 22 januari 1839 te Elewijt. Peter: Joannes Van Poyer, mete Maria Catherine Van Innis

4. **Petrus Augustinus Van Innis** geboren op 21 juni 1832 te Elewijt en er overleden op 20 mei 1847.

Peter: Petrus Van Grunderbeek, meter Anna Catherina Cnops

5. **Maria Rosalia Van Innis** geboren te Elewijt op 29 augustus 1835

Peter: Jacobus haesaerts, meter: Elisabeth ?

Ze huwde met **Petrus Van Asbroeck** geboren te Epegem 1836, hij was de zoon van Joannes Baptist Van Asbroeck en Anna Maria Willems uit Mechelen.

6. **Vincentius Pepinus Van Innis** geboren te Elewijt op 26 september 1837 overleden op 30 augustus 1844

Peter: Vincentius Haesaerts, meter: Anna Maria Goossens

Carolus Isidorus Van Innis huwde op 15 oktober in de kerk van Elewijt met **Maria Paulina Van Poeyer** geboren te Elewijt op 13 mei 1828, dochter van Judocus Dominicus Van Poeyer en van Maria Elisabeth De Wilder.

Maria Paulina overleed op 6 februari 1898 ze was dan 69 jaar oud. Carolus Isidorus werd 86 jaar, hij overleed op 19 september 1913.

Hun kinderen:

1. **Catharina Felicitas Van Innis** geboren op 6 maart 1851 te Elewijt en stierf er op 10 augustus 1862

2. **Joannes Pepinus Van Innis** geboren te Elewijt op 9 augustus 1852. Hij huwde te Elewijt op 25 mei 1880 met **Maria Colette Pauwels** uit Elewijt, ze is de dochter van Joannes Pauwels en Maria Catherina Roekens.

Ze kregen 6 kinderen :

Franciscus Jacobus Van Innis geboren te Elewijt op 5 maart 1881(+1944), hij huwde te Elewijt op 11 juni 1913 met **Maria Josepha Roekens** geboren te Elewijt, dochter van Joannes Baptiste Roekens en Sabina Thonont.

Isabella Albertina Van Innis geboren te Elewijt op 27 juni 1883 (+1883)

Isabella Albertina Van Innis geboren te Elewijt op 13 december 1884 (+1887)

David Van Innis geboren te Elewijt op 11 maart 1886 (+1886)

Michael Joseph Van Innis geboren te Elewijt op 5 maart 1888 (+1889)

Maria Amelia Van Innis geboren te Elewijt op 16 augustus 1889. Ze huwde te Elewijt op 13 september 1922 met **Henricus Ludovicus De Coninck** geboren te Elewijt op 15 maart 1890 zoon van Petrus Henricus De Coninck en Anna Catherina Lucia Roekens

3. **Maria Rosalia Van Innis** geboren in Elewijt op 13 maart 1854

Peter: Joannes Baptiste Van Poeyer, meter Rosalia Van Innis.

Maria Rosalie huwde op 2 september 1879 te Elewijt met **Josephus Michael**

Bosmans geboren te Elewijt op 21 maart 1854 als zoon van Joannes Franciscus

Bosmans en Cornelia Peeters uit Zemst.

Ze kregen 10 kinderen met de familienaam Bosmans: Paulina Catherina 1880, Isabella Carolina 1882, Maria Virginia 1883, Joannes Pepinus 1884, David 1885, Maria Amelia 1888, Rosarius Edmundus 1892, Gerardus Theodorus Hubertus 1894, Thomas Rogerus Medardus 1896.

4. **David Van Innis** geboren te Elewijt op 28 maart 1856.

Peter: David Van Poeyer, meter Amelia van Poeyer

Hij huwde te Elewijt op 29 november 1882 met **Virginia Jonait** uit Elewijt, geboren op 13 april 1862 van Josephus Jonait en Isabelle Meysmans.

Uit dit huwelijk werden negen kinderen geboren te Elewijt:

Maria Paulina Van Innis geboren op 30 december 1884 en getrouwd op 13 december 1921 met Gustavus Bautmans, zoon van Carolus Bautmans en Anna Catherina Buls.

Carolus Isidorus Van Innis geboren op 21 oktober 1886 en getrouwd met Albertina Verbist.

Maria Virginia Van Innis geboren op 3 maart 1888 en gehuwd op 23 april 1913 met Joannes Jacobus Fannes uit Hever waar hij geboren werd op 30 oktober 1888 als zoon van Henricus Fannes en Barbara Schoevaerts.

Pepinus Van Innis geboren op 31 juli 1890, hij huwde op 11 december 1940 met Lucia Nien geboren te Wert (Nederland) op 17 maart 1893 van haar ouders Jacobus Joannes Nien en Gertrudis Hubertina Hendrickx..

Fredericus Aloysius Alphonsus Van Innis geboren op 7 december 1892. Hij trouwt te Sint-Katelijne-Waver op 30 september 1919 met Maria Catherina Hofmans geboren op 29 maart 1896, dochter van Antonius Hofmans en van Maria Ludovica Goyvaerts.

Maria Irma Van Innis geboren te Elewijt op 24 mei 1895 (+1896)

Emma Julia Van Innis geboren te Elewijt op 26 januari 1898

Ludovicus Philip Lucianus Gaston Maurits Van Innis geboren te Elewijt op 23 december 1905 (+1906)

Philippina Ludovica Germania Van Innis geboren te Elewijt op 12 februari 1907. Ze is getrouwd te Elewijt op 8 februari 1936 met Rhenatus Van Goidsenhoven geboren te Melsbroek op 11 augustus 1909, zoon van Adolphus Van Goidsenhoven en van Florence Savanet.

5. **Virginia Elisabeth Van Innis** geboren in Elewijt op 14 december 1857

Peter: Marcel Van Poeyer, meter Maria Elisabeth Van Grunderbeek

Ze huwde op 34 jarige leeftijd met **Henricus Eduardus Parys** uit Kampenhout.

Haar zonen dragen de naam Van Innis, Joseph is geboren in 1878 en overleed in 1882.

Michael Joseph is geboren te Elewijt op 6 juni 1879.

6. **Virginia Amelia Van Innis** geboren te Elewijt op 11 februari 1860

Peter: Joannes Baptiste Spruyt, meter Maria Virginia Van Poeyer

Ze huwde te Elewijt met **Josephus Edmondus Raeymaekers** uit Westerloo waar hij geboren werd op 17 januari 1858 als zoon van Franciscus Raeymaekers en van Joanna Willems.

Ze kregen 6 kinderen met de familienaam Raeymaekers: Paulina Elivira Victoria 1887, Isidorus Arthur Constantinus 1889, Pepinus Cesar 1891, Julia Emma Rosalia 1894, Ursula 1897, Elvira Ursula Caesarena 1907.

7. **Adolphus Ludovicus Van Innis** geboren te Elewijt op 9 februari 1862

Peter: Ludovicus Hasaerts, meter Regina Verschuren.

Hij huwde met **Coleta Desmedt** geboren te Elewijt op 7 maart 1864.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Joannes Marcelis Van Innis** geboren te Elewijt op 4 juni 1892, hij huwde te Evere in 1946 met Joanna Rillaerts

2. **Rosalia Van Innis** geboren te Elewijt op 3 augustus 1898 (+ 1899)

3. **Rosalia Isidora Van Innis** geboren te Elewijt op 1 januari 1900.

Ze huwde met Petrus Joannes Ervens geboren te Elewijt op 12 augustus 1898, zoon van Franciscus Ervens en Catherine Seraphine Van Haesendonck.

Hun kinderen: Joseph en Julia Ervens, geboren te Elewijt in 1925 en 1929.

4. **Julius Van Innis** geboren te Elewijt op 19 augustus 1901, gehuwd met Maria Paulina Thielemans uit Hofstade waar ze geboren is op 3 april 1902.

Hun kinderen: **Maria Coleta Van Innis** geboren te Elewijt op 23 juli 1925 (+1925)

Alida Van Innis geboren in Elewijt op 14 juli 1927.

Ze huwde met Clemens Walschaert ° 1926, zoon van Joannes Walschaert en van Maria Lauwers.

Marcellina Van Innis geboren te Elewijt op 23 juli 1931.

Ze huwde met Alexander Victor Van den Houte uit Vilvoorde, zoon van Joannes Baptist Van den Houte en Germania Smeulders.

8. **Seraphina Anna Catherina Van Innis** geboren te Elewijt op 22 januari 1864

Peter: Judocus Dominicus Van Poeyer, meter Anna Catherina Cnops

Ze huwde te Elewijt op 18 juli 1888 met **Fredericus Delaet** geboren te Perk op 19 april 1862, zoon van Henricus Delaet en Maria Josepha Vercammen.

Uit hun huwelijk werd David Delaet geboren te Elewijt op 22 februari 1886.

9. **Gustavus Theodorus Hubertus Van Innis** geboren te Elewijt op 4 februari 1866

Peter: Theodorus Hasaerts, meter Josepha Van Grunderbeek

Hij huwde met **Philippina Constance Philomena Meert**,

geboren te Brussel op 14 juli 1875,

ze overleed te Elewijt op 4 juli 1944.

Gustavus Theodorus Hubertus overleed te Zemst op 29 november 1961 hij had de gezegende ouderdom van 95 jaar.

10. **Theresia Ludovica Van Innis** geboren te Elewijt op 19 december 1868 huwde te Elewijt op 31 juli 1893 met **Thomas Josephus Vandermeulen** geboren te Kampenhout op 1 februari 1864.

11. **Maria Theresia Van Innis** geboren te Elewijt op 3 september 1871 huwde in Elewijt met **Joannes Franciscus Van Poeyer** geboren te Elewijt op 11 september 1869, gestorven op 90 jarige leeftijd op 9 maart 1960. Hij was de zoon van Gerardus Pepinus Van Poeyer en van Maria Helena Van Cauwenbergh.

Uit dit huwelijk: Helena Isidora Van Poeyer °1900 en Arthur Pepinus Van Poeyer °1904

12. **Hortensia Rosalia Van Innis** geboren te Elewijt op 5 mei 1874 en 7 dagen nadien overleden.

HUBERT VAN INNIS

behaalde de volgende Olympische medailles:

In 1900 te Parijs.

GOUD – boogschieten au cordon dorée 33 meter

GOUD – boogschieten chapelet 33 meter

ZILVER – boogschieten cordon dorée 50 meter

In 1920 te Antwerpen

GOUD – bewegend vogeldoel 28 meter

GOUD – bewegend vogeldoel 33 meter

GOUD – landenwedstrijd bewegend vogeldoel 33 meter

GOUD – landenwedstrijd bewegend vogeldoel 50 meter

ZILVER – bewegend vogeldoel 50 meter

ZILVER – landenwedstrijd vogeldoel 28 meter

2

S
E
S
T
E
M
B
E
R

WOUW GERANIUM-DORP

met de hand gedrukte groeten
uit wouw
grafisch museum/atelier
'in den groenen zonck'

2

0
0
0

Op bezoek bij de heemkring « DE VIERSCHAER ».

Op zaterdag 2 september hadden we afspraak in het heemcentrum "De Kapel" in de Kloosterstraat te Wouw. De kapel maakte deel van een schoolcomplex dat een nieuwe bestemming kreeg. Op de binnenplaats werd in 1989 een Lindeboom (Beatrixboom) geplant.

De koffie stond reeds lang klaar, we namen de afslag naar de Wouwse-plantage en dat was pas in de namiddag gepland.

We maken een wandeling door de straten van Wouw, een mooi plaatsje met huizen uit de 18de en 19de eeuw. Op de Markt twee hardstenen pompen (1768). De ene pomp is versierd met een vaas, de andere draagt een ornament, waarop het wapen van Karel Philip Theodoor van Palts-Sulzbach, markies van Bergen op Zoom (1729/1795).

Op onze wandeling ontmoeten we de "Wouwse papboer", een monumentje, het zinnebeeld van de Wouwse boer, het was goed boeren op de Wouwse grond.

Op het torenplein de monumentale kerk Sint-Lambertus, gerestaureerd in 1882, in 1944 verwoest en hersteld in 1945/1953. Bestaande uit een zesdeling gesloten koor, geheel met natuursteen bekleed transept, een bij de restauratie, in gewijzigde vorm herbouwd driebeukig schip en een 15de eeuwse toren van baksteen met banden in natuursteen. In het koor eiken beelden, gespaard gebleven uit de verwoeste koorbanken, die afkomstig zijn uit de abdij van Sint-Bernard op de Schelde.

Vanuit de kerktoren een zicht over Wouw.

Het voormalig gemeentehuis (1740) verbouwd in 1923, in de voorgevel het gemeentewapen van de voormalige gemeente Wouw.

Binnenzicht in de kerk Sint-Lambertus te Wouw

De "lezende monnik" een van de 18 beelden uit het voormalige 17de eeuwskoorgestoelte.

LANDGOED WOUWSE PLANTAGE

Al eeuwenlang herbergt het Westbrabantse Wouw één van de mooiste bosgebieden van Nederland, het landgoed Wouwse Plantage.

In 1839 kocht baron Pierre Joseph de Caters, een bankier uit Antwerpen het landgoed. Daar waar de dreven samen kwamen, in het centrum, stonden enkele boerderijtjes en huizen. Een van de huizen liet de baron afbreken en in plaats daarvan kwam een herenhuis. In 1895 kwam de familie Emsens in het bezit van het landgoed. Het kasteel werd verbouwd en uitgebreid. Bij het overlijden in 1927 van Paul Emsens werd het landgoed verdeeld onder de kinderen.

Voorzitter van heemkring "De Vierschaer", Arno Melis

Het kasteel werd in 1845 gebouwd als herenhuis, het was toen een in baksteen opgetrokken landhuis. In 1895 werd het verbouwd in Neo - Renaissance stijl. Er werd een achtkantige toren aangebouwd en een biljartzaal, de biljartzaal is tijdens de oorlog verwoest en niet meer opgebouwd . Binnen werd het kasteeltje van de nodige luxe voorzien zo werden de plafonds bekleed met op linnen geschilderde taferelen. In de oorlog verdwenen die schilderijen en een deel van de doeken werden later gebruikt om de groenten in de tuin af te dekken tegen de nachtvorst.

De grote boerderij, een fraai woongedeelte versierd met ruwe boomstammen en het decoratieve en wat vreemd aandoend gebruik van drainage-buizen, het heeft iets weg van kantwerk. Op het erf staat een vrijstaande schuur. Achter het gebouw staat een rechthoekig gebouwtje, dat is de voormalige bakkerij, daar werd vroeger het brood gebakken voor eigen gebruik.

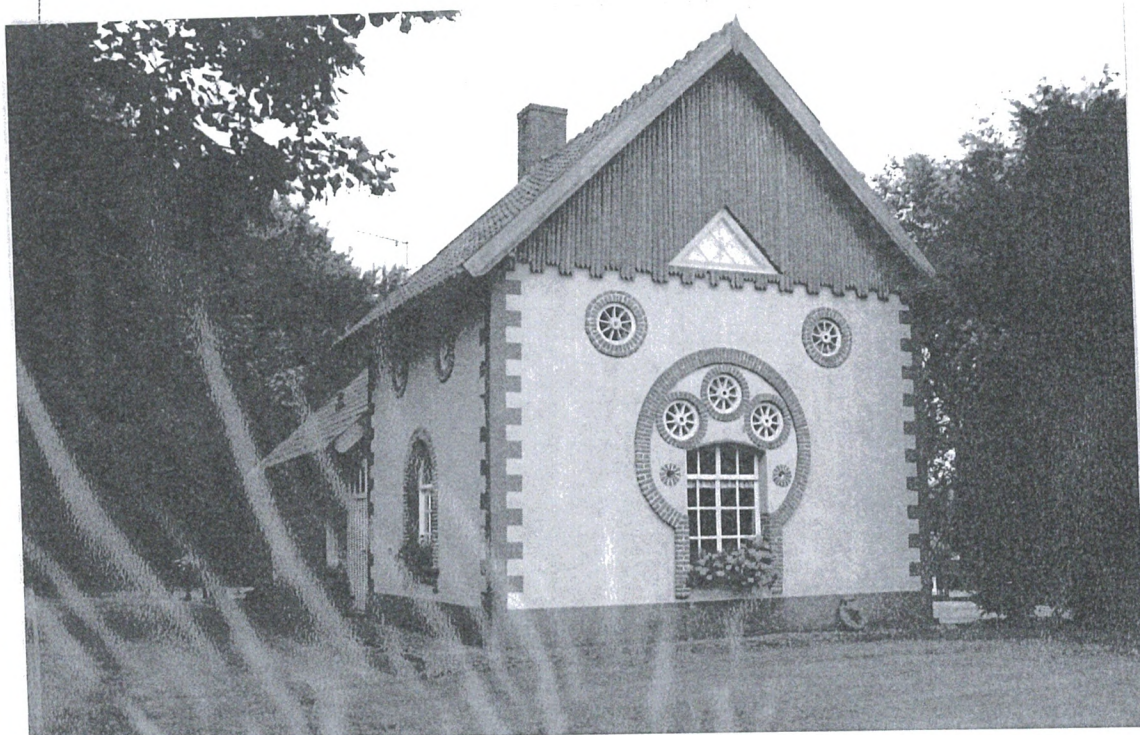

Dit huis is bekend onder de naam “*De Driehuizen*”. Het middengedeelte van dit bouwwerk heeft een verdieping. De gevels zijn gedeeltelijk opgetrokken uit schoon metselwerk en gedeeltelijk uit een plint met daarop gehalveerde onbewerkte boomstammen. Aan de voorzijde is de gevel voorzien van opgetimmerd vakwerk. De dakrand van de woning is bekleed met getande boeidelen.

“*Het sleutelgathuis*” werd zo genoemd omdat in de zijgevel een sleutelgat vormige ommetseling met daarin een schuifraam met 12 ruitjes en daarboven 3 ommetselde rondjes met ronde vensters zijn aangebracht. De topgevel is met boomstammen bekleed en er is een driehoekig raam gemetseld met daaronder twee ronde ramen. Ook in de voorgevel werden twee ronde raampjes en een rondboogvenster voorzien. In de laagbouw is de toegangsdeur aangebracht.

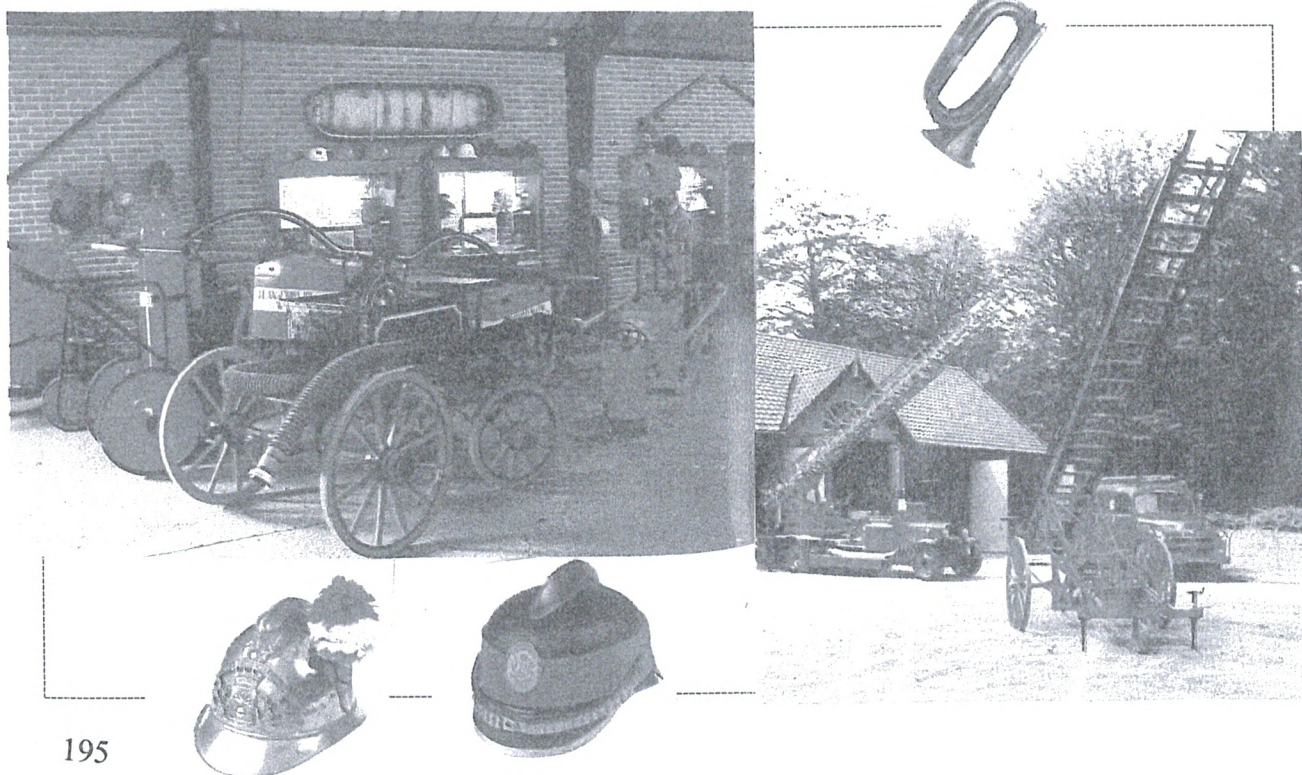

Prinsenhof. Dit gebouw dateert uit 1871 en werd door de baron gebouwd voor boswachter Prinsen.

Er is ook nog de boerderij, de drie huizen, het jachthuis, de houtzagerij, de smederij, het appelhuisje en het brandweermuseum.

Het is een jong museum, het opende zijn deuren in 1982. Het was een "hobby" van jonkheer Eric Speeckaert die brandweerwagens en materialen verzamelde.

Moderne heemkunde voor Zemst in de 21ste eeuw.

Dr. Henri Vannoppen

De heemkundige kring De Semse viert in 2000 haar 15 jarig bestaan of haar porseleinen jubileum. Een reden om te vieren en de heemkring presenteert stukken uit haar mooiste tentoonstellingen. Het is ook de tijd om eens na te denken over de evolutie van de laatste jaren. We stellen daarvoor ons project "*De geschiedenis van onze tijd in mijn gemeente (1945-2000)*" voor. Dit project kan zowel als project voor het middelbaar onderwijs gebruikt worden dan wel als project voor een heemkundige kring.

De expo "**De landbouw**" in Zemst gaf een beeld van de veranderende landbouwmethodes en van de hoevebouw. Dit sluit aan bij **het 1ste deel** van ons project "**Demografie- economie- sociale verhoudingen**". Het aantal landbouwers in de Belgische beroepsbevolking daalde van 12,5 % in 1947 naar 2,4 % in 1995. De landbouw onderging een sterke revolutie. Er was de schaalvergroting met het Europees Plan Mansholt. Er kwam een sterke mechanisering. De tractor en de landbouwmachines werden ingevoerd. Het trekpaard verdween. In sommige gebieden werd ruilverkaveling doorgevoerd. In Midden-Brabant was dit niet het geval. Men kwam wel tot grotere percelen omdat kleine percelen samengevoegd werden tengevolge van de daling van het aantal landbouwers. De pesticiden en de chemische meststoffen namen sterk toe. De landbouw had af te rekenen met overproductie b.v. de boterberg, de melkplas. Dit werd opgelost door quota's in de melkveesector. Vanaf de jaren 1990 vinden we de discussie landbouweconomie-ecologie o.a. met het mestactieplan (M.A.P.) vooral in gebieden met varkensstallen. De Tuinbouwstreek is sterk veranderd op 50 jaar. Er kwam een spectaculaire verandering in de graanteelt. De zaaizaadfactor van graan nam enorm toe. In 1945 had men voor 1 ha tarweland 20 kg zaaigraan nodig. De opbrengst per ha bedroeg toen 4.000 kg. In W.O.II rekende men de opbrengst op 35 zakken. In 2000 heeft men voor 1 ha tarweland 1,3 kg zaaigraan nodig. De opbrengst per ha is nu 7.000 à 8.000 kg, 80 zakken, dit laatste bij een goede oogst. De zaaizaadfactor of de verhouding tussen zaaigraan en oogst nam sterk toe n.l. van 200 tot 6.000. Hiervoor zijn een aantal verklaringen: de betere kruisingen (vooral het merk Leda), de betere onkruidbestrijding, de graansoort met kortere halmen (minder stro, meer graan), de betere bemesting en de rijenteelt.

De expo "**Oud en nieuw**" in Zemst gaf duidelijk de tegenstellingen tussen de oude en de nieuwe samenleving. In ons project is **het tweede deel** gewijd aan "**Dagelijks leven**". We geven % gewijze minder uit aan voedingsmiddelen en meer aan luxeproducten, de bekende wet van Engel. De Leuvense stoof is vervangen door de centrale verwarming. Voor het eerst konden alle kamers verwarmd worden. De voorplaats met de clubzetels was het statussymbool van de Golden Sixties ook in Zemst. De naaister en de kleermaker van 1945 zijn verdwenen beroepen. De prêt-à-porter en de confectiemode kwamen in de plaats. De Amerikanen leerden ons in 1945 corned-beef, vlees in dozen kennen. De artisanale keuken is vervangen door de industriële. De boterhammen zijn vervangen door ontbijtgranen. De microgolf in 1990 is het succes: men heeft op 5 minuten eten en men heeft geen afwas. 50 jaar oud en nieuw was een tijd van revoluties. Na W.O.II kwam het stadswater. Gedaan met de bornput en de sikse. Met de T.V. kwam er een zitgedeelte of salon. De lavabo van 1945 is vervangen door de badkamer. De klokken waren de tamtams van het dorp. Men hoorde het verschil tussen het luiden voor een man, die overleden was of voor een vrouw.

De expo “Gallo-Romeins Elewijt” verwees o.a. naar de heirbaan, die Rumst met Taviet verbond. Het vervoer in de Romeinse tijd werd hierbij ook opgeroepen.

De expo “Ijzerenweg” bij de heemkring verwees naar de eerste trein Brussel-Mechelen die in 1835 door de gemeente reed en naar de evolutie van de spoorwegen. “Vervoer en communicatie” is een derde deel van ons project. Hier is er ook een groot verschil tussen 1945 en 2000. De bruggen vervingen de rolbarelen en de slagbomen. In Brussel kwam in 1952 de Noord-Zuid verbinding met het Centraalstation. In 2000 wordt de H. S.T. aangelegd in Midden-Brabant. De trams zijn verdwenen, denk maar aan Vilvoorde en de bussen kwamen in de plaats. De auto bracht een revolutie teweeg. In 2000 bezit 80 % van de huishoudens een auto. In 1940 waren er 150.000 auto's in België, in 1993 waren er dat 4.100.000. In 1950 waren er 28 km autowegen, in 1995 waren er dat 1.600 km. In de jaren '90 leerden we het woord file kennen. In 1994 reden 79.000 auto's op het deel Vilvoorde-Weerde van de E 19, in 1999 waren er dat reeds 91.000. De parkings hebben de open ruimten verdrongen. De dorpspleinen werden aangelegd. Het straatbeeld van 1945 met zijn kasseien is vervangen door betonvakken of asfalt en de laatste jaren door straattegels. De buurtwinkel verdween. De supermarkt, die men per auto bereikt kwam in de plaats. We leerden termen kennen zoals woonerven, verkeersdrempels, asverschuivingen en Amsterdammetjes op de hoek van de straat.

De expo “De School” gaf een beeld van de werking van het onderwijs in Groot-Zemst. In ons project is “Onderwijs” deel 4. De leerplicht werd in 1983 opgetrokken van 14 jaar (de wet van 1914) naar 18 jaar. We zijn op 50 jaar beter opgeleid. Men stelt hogere eisen. De diploma's zijn sterk gedevalueerd. In 1895 kreeg een man, die een diploma hoger middelbaar onderwijs had twee extrastemmen bij de verkiezingen. Nu is het M.O.-diploma maar een begin. Men verwacht nu een universitair diploma met liefst nog een jaar studie in het buitenland. De tradities zijn verdwenen en de wetenschap komt in de plaats. Marc Hooghe beschrijft het als volgt: “*De wijsheid van de man van 96 jaar met zijn lange levenservaring is vervangen door de computerspecialist van 25 jaar.*” De vierde graad verdween. De griffel en de lei zijn antiquiteiten geworden. De gloeiende kachel midden in de klas met de tientallen koffiekruidjes van 1950 zijn vervangen door de centrale verwarming. De stencilmachine werd op het einde van de jaren 1980 vervangen door een kopiemachine. En wat verscheen er allemaal nieuw in een school: de schooltelevisie, het taallabo. de video, de retro-projector, de camera en zelfs nu de computer

De expo's Schuttersgilden en Fanfares en harmonies verwezen naar het ontspanningsleven in Zemst. Weerde is bekend om zijn schuttersgilde en de muzikale verenigingen in deze gemeente zijn bekend om hun hoge kwaliteit. Het deel 5 van ons project is gewijd aan ‘Ontspanning’. In 1936 kwam de wet op de congé payé. 1 week vakantie. In 1971 besliste men geleidelijk de vierde vakantieweek in te voeren. De schuttersgilden werden uitzonderingen na 1945. Ook de fanfares moesten vechten om te overleven. De duivensport was in 1950 het paardenrennen van de kleine man. Wielersport en voetbal werden populair. Na W.O.II leerden de Engelsen en de Amerikanen ons volleybal en basketbal kennen. Met de sporthallen kwamen er heel wat nieuwe sporten bij. Het verenigingsleven kreeg de harde concurrentie van de T.V. Het begon zachtjes met “*Schipper naast Mathilde*” en “*Bonanza*”. Het werd een verslaving met soaps zoals “*Familie*” en “*Wittekerke*” in 2000. Het ging snel met de muziek: eerst de jukebox in de cafés, dan de radio-pick-up en in 1958 de transistor. In 1960 kostte de draagbare radio 2.400 BEF merk Philips. Toen een dure zaak. Ons dialect verdwijnt langzamerhand, verkavelingsnederlands kwam in de plaats.

De School

Schuttersgilden

Fanfares en Harmoniën

Hofstade was de "*plage*" van de streek, voor de enen de "*arme mensenzee*", voor de anderen bijna "*Knokke Zoute*" en het had zijn invloed op de gemeente. In 1950 knikkerden de kinderen op de grond rond de bomen op de speelplaats. Later kwam de hoelahoep. Nu beheersen de computerspelen het leven van de jongeren. Bompa moet computer leren en, krijgt les van zijn kleindochter in computerspelen, een dagelijks beeld in onze samenleving van 2000.

De expo "*Levenskrans*" van de Semse gaf een beeld van de rites de passages: de geboorte, de plechtige communie, het huwelijk en de dood. Rond 1950 vonden generatiegenoten hun partner op de kermis. Ze gingen uit vanaf 18 jaar. In de winter moesten ze thuis zijn om 8 u in de zomer een uur later. Er waren heel wat chaperons, die de gemengde ontspanning onmogelijk maakten: grootmoeders, ouders of een oudere broer. In 2000 kent men het woord chaperon niet meer. Men gaat dan fuiven om 11 u 's avonds na de belangrijkste T.V.-programma's. Het balorkest van 1960 is in 2000 vervangen door de disjockey. De spiegeltent is vervangen door de fuifzaal. Andere tijden, andere zeden.

Een zesde deel van ons project omvat "*De computer*". Ook voor een heemkring zoals de Semse was dat een uitdaging. In de jaren '80 deed deze zijn intrede. De informatisering was begonnen met het handrekenmachientje in het begin van de jaren '70. In 2000 heeft 1 op 3 gezinnen in België een computer. De wereld is ons dorp geworden. Bedienden werken de gehele dag achter een pc. De personal computer is het verschil geworden tussen alfabetisme en analfabetisme.

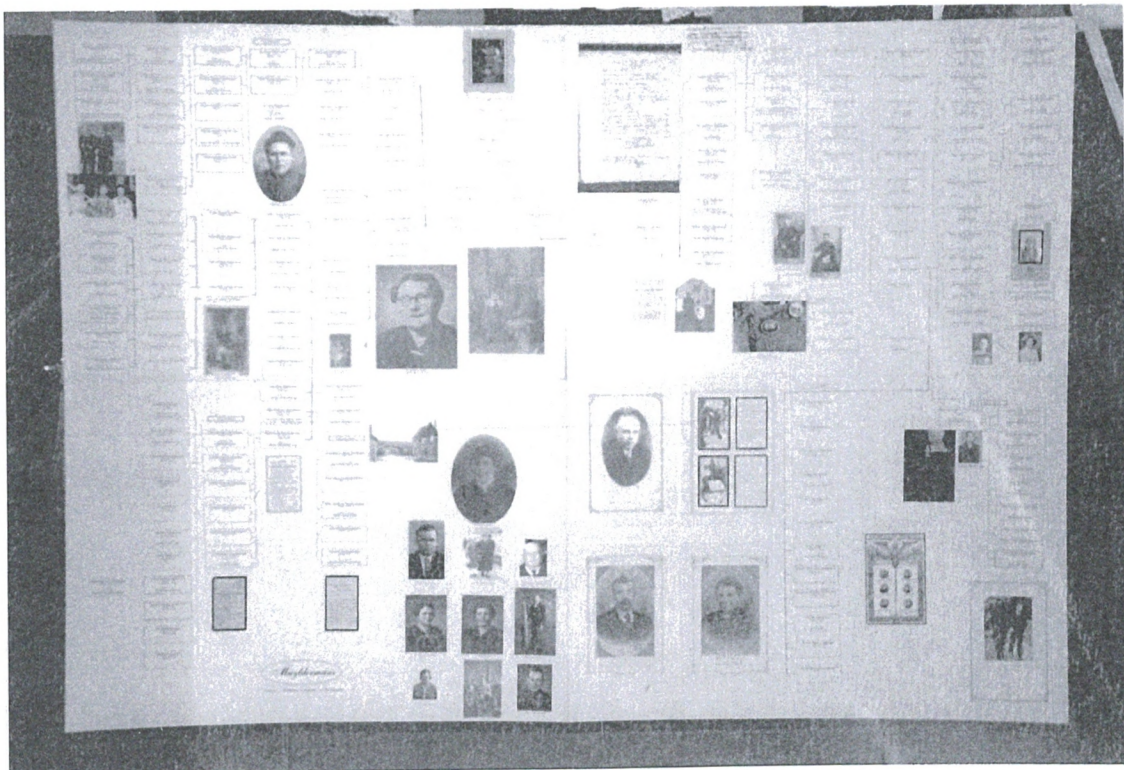
Een zevende deel van ons project is de welvaartstaat en de consumptiemaatschappij. In Zemst beleefde men de 2de en na 1975 de 3de industriële revolutie. Die revoluties kwamen ook aan bod in de expo "*Oud en nieuw*". In 1900 had men een vleesmolen. De grote veranderingen begonnen met 4 elektrische toestellen: de stofzuiger, het strijkijzer, de mixer en de halfautomatische wasmachine. De kelder met het vleesvat voor het varken bestond nog in 1945. Steriliseren van groenten en fruit is voorbijgestreefd. De ijskast en de diepvries vanaf de jaren '60 zorgden voor de vernieuwing. Koken op de Leuvense stoof werd later koken op butaangas en vanaf 1990 is de microgolf populair. Koffiezetten en afwassen ondergingen eveneens grote veranderingen.

De expo 's "*Water*" en "*Natuur en jacht*" van de Semse roept ook het leefmilieu op. Deel 8 van ons project gaat om "*Welzijn en leefmilieu*". In 1960 was er niet veel milieubewustzijn in onze Midden-Brabantse dorpen. Olie van de auto, die moest ververst worden, werd in de gracht gekieperd. Niemand reageerde daarop. Langzamerhand waren rivieren een netwerk van open riolen. In de jaren '70 steeg het huishoudelijk afval. Voor 1940 was er geen vuilkar op het platteland. Er kwamen daarna storten in een bos, of in een beemdengebied of in een zavelput. Dan begon de huisvuilophaling eerst met paard en kar, daarna met een gewone "*camion*" of vrachtwagen. De mesthoop verdween en alles werd met de vuilkar meegegeven. De vuilkar van de intercommunale werd een gespecialiseerd vervoermiddel. In 1960 bedroeg het huishoudelijk afval 250 gr. persoon /per dag, in 1980 was dat al 2 kg /dag. In de jaren '90 kwam een duidelijk milieubewustzijn naar voor. Gescheiden ophalingen van huisvuil, glaskakken en containerparken waren daar voorbeelden van. We werden milieubewuster. Het begon reeds in 1970 met de actie "*Plant een boom*", waar heel wat gemeenten aan mee werkten.

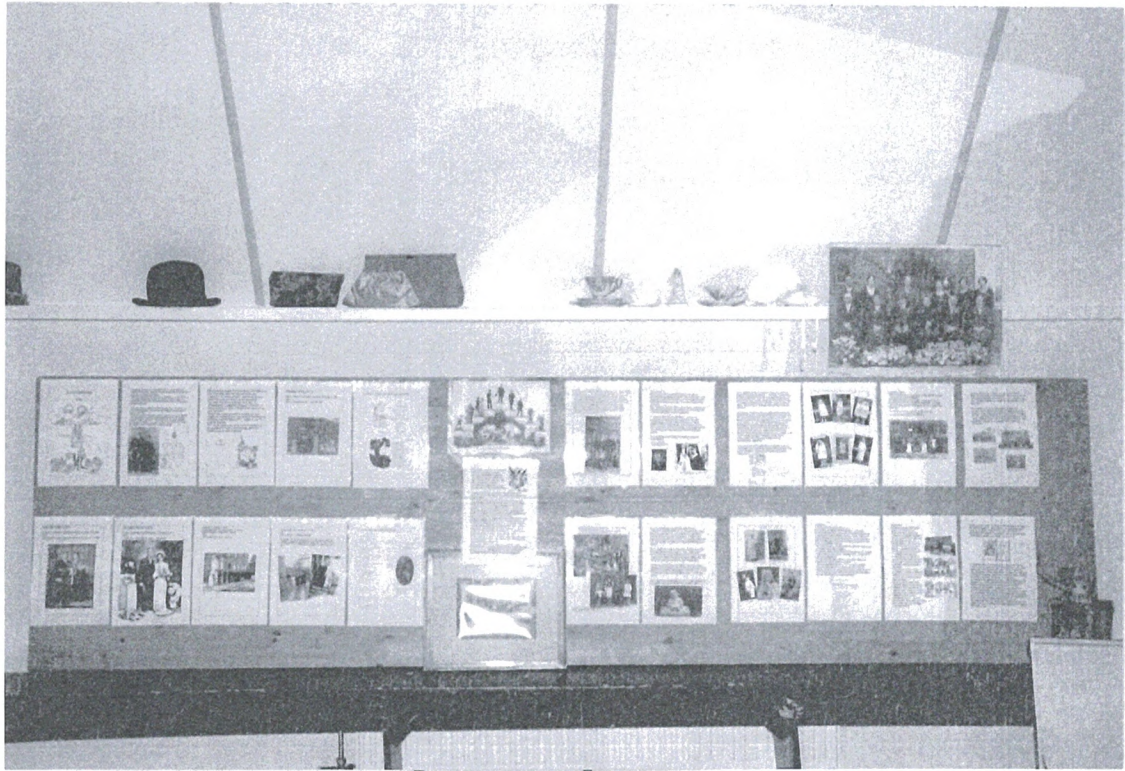

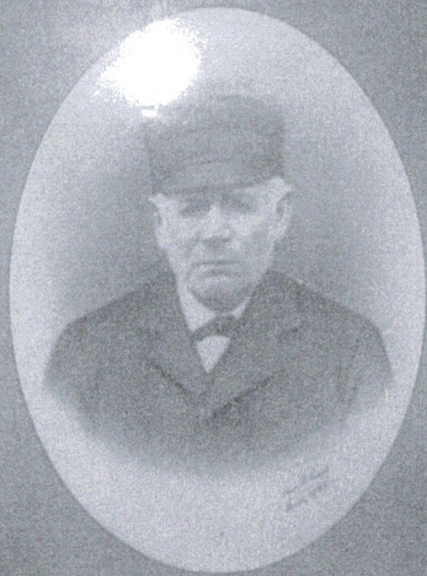
Genealogie

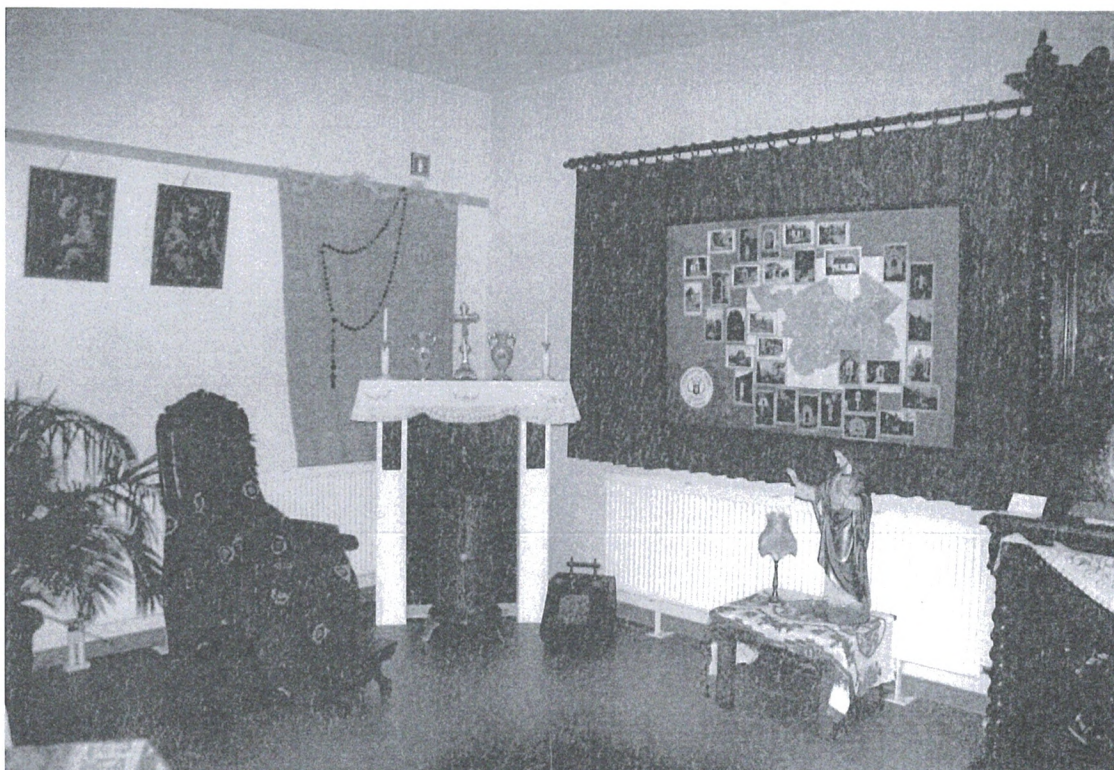

Levenskrans

Volksdevotie

Vroeger en nu

Boerenkrijg

1914/1918

De expo "Volksdevotie" van de Semse gaf een overzicht van de heiligenverering, van de bedevaarten en de devotionalia in de fusiegemeente. In ons project behandelen we als deel 9 "De gelovigen en de vrijzinnigen". In 1945 ging 70 % van de Vlamingen wekelijks naar de kerk. Het was de tijd van het Rijke Roomse leven. In 1995 was dat nog slechts 15 %. Twee acties waren scherp: het protest tegen de bisschoppelijke verklaring van 1966 tegen de splitsing van de Leuvense universiteit en het verzet tegen de encycliek Humanae Vitae van 1968. De pil werd kerkelijk verboden maar het verbod had feitelijk geen effect. Het aantal geestelijken daalde sterk. Sommige parochies werden niet langer door geestelijken bestuurd. Leken namen de taak over. In 2001 zullen de dekenijen in het aartsbisdom Mechelen aanzienlijk groter worden. De secularisering volgde. Een landbouwer omschreef het als volgt: "Mijn grootmoeder palmde de akkers. De gewijde palm moest de vruchten beschermen. Ik doe het anders. Ik gebruik pesticide". De processies, de kruisprocessie, de toediening van het vormsel door de bisschop met mijter behoren tot het verleden. In 1945 kwamen ze nog voor.

De expo "De Boerenkrijg" bij de Semse roept de politieke en militaire toestanden op. Deel 10 van ons project is gewijd aan "De politiek". De Boerenkrijg van 1798 roept beelden op uit Elewijt en Mechelen. Het monument bij de Sint-Romboutskathedraal herinnert hieraan. Wanneer we 1945 met 2000 vergelijken dan zien we dat heel wat oude breuklijnen verdwenen zijn. Er was de verzuiling en later de ontzuiling. Het is ook de tijd om het verhaal te schrijven van het ontstaan van de fusiegemeenten in 1977. Ook de internationale politiek had zijn invloed op het dagelijks leven. De oorlog 1914/1918 ging niet ongemerkt voorbij te Zemst. Hoe werd er in Eppegem gehamsterd in 1950 bij de Koreacrisis. Suiker, koffie, cichorei, sardines, stijfsel, zeep en lucifers werden massaal opgeslagen. De Boerenkrijg had de verplichte legerdienst of de conscriptie als één van haar oorzaken. Maar ook na 1945 bleef de legerdienst een politiek hangijzer. In 1951 was de diensttijd van een Belgisch soldaat 24 maanden door de Koreacrisis. In 1957 werd deze herleid tot 15 maanden en later werden het 12 maanden. Nu hebben we een beroepsleger. Er zijn geen "doodsbrieven" meer van de miliciens die afzwaait. De dom van Keulen in de voorplaats wees erop dat één van de zonen soldaat was geweest in Duitsland na W.O.II. Die koperen assenbak met de dom zal niemand vergeten.

15 jaar heemkring De Semse dat betekent heel wat inzet van de voorzitter Alfons Mannaerts, van de secretaris Colette Putseys-Vanderbeken en van het gehele bestuur. Er zijn nog heel wat thema's voor expo's en voor artikelen voor een heemkundige kring. Zo gaat De Semse op weg naar 20 jaar. Hierbij wil ik de heemkring dan ook gelukwensen voor de jarenlange inzet namens mezelf, mijn heemkringen en het Verbond voor Hemkunde Vlaams-Brabant waar de Semse één van de steunpilaren van is.

*****

CHARTES

1.

1242. *Domino duce (Henri II, duc de Brabant), presente et consen, tiente, in domo ipsius apud Lyre¹, anno dominice Incarnationis MCC quadragesimo secundo, mense augusto.*

Brieven door welke Gauthier Berthout verklaart gegeven te hebben aan het klooster van Leliëndaël, bij Mechelen, voor de rust van de zielen van zijn voorvaderen, het recht van vissen in de Zenne, vanaf de brug van Werde (Weerde) tot aan de kerk Lenst (Leest).-

Getuigen : Wauthier de Rosth, Henri de Heisbruch, sénéchal, N. de Rossate, chevaliers; Pierre de Haren et autres.

Original ; sceau équestre, en cire verte, pendant à double queue de parchemin.

Transcrit dans le Privilégie-Boek, B, 106 r°, et dans le Rood-Boek, I, XVIII.

Imprimé dans SANDERUS, Chorographie sacra Brabantiae, I, 410, et dans MIRAEUS, Opera diplomatica, III, 95, d'après le cartulaire de Leliëndaël. – HULDENBERG, Toonen der beschrijvinghe der geslachts afkomste van het huys Berthout, II, 74 (manuscrit van de bibliotheek van Mechelen) geeft een kopij van het diploma zoals dezelfde cartularium.

2.

1242. – *Dezelfde datum en plaats.*

Brieven verleden voor dezelfde getuigen, door dewelken Henri II, hertog van Lothier en van Brabant, laat weten dat hij heeft toegestemd in de voorgaande gift gedaan door Gauthier Berthout, zijn leenman.

Original, en latin ; sceau et contre-sceau équestre, endommagé en pâte blanche, pendant à double queue de parchemin.

Transcrit dans le Rood-boek, I, 1.

Imprimé dans SANDERUS, Chorographie sacra Brabantiae, I, 410, et dans MIRAEUS, Opera diplomatica, III, 95, d'après le cartulaire de Leliëndaël.- HULDENBERG, Toonen der beschrijvinghe, enz., geeft een kopij van deze oorkonde, getrokken uit dezelfde cartulerium.

Vervolgt...

---

¹ Le château du duc de Brabant près de Lierre s'appelait Anderstadt. Het kasteel van de hertog van Brabant bij Lier noemde Anderstadt.

Gesprekken over de tijd van vroeger.

Guido Henderickx
Weerde

Niet zo lang geleden, toen mijn moeder nog leefde, vond ik bij toeval een ganzenbord tussen een hoop papieren.

Ik herkende het onmiddellijk omdat ik ook in mijn jeugd jaren met dat ganzenbord leuke momenten heb beleefd. De afdruk hierbij gevoegd in zwart-wit heeft natuurlijk niet de charme van het kleurige origineel. Trouwens het origineel is 39cm x 28 cm groot en is gedrukt op tamelijk dun papier.

Wat u kan zien als een soort grijze slang is eigenlijk in het grasgroen gedrukt en de cirkels met cijfers zijn in knalrood. Zoals u kan zien is het eigenlijk een soort reclame voor lijm Velpon.

Indien u geen dobbelsteen hebt om met het ganzenbord te spelen kan u een toltje maken (zie in het midden van de tekening).

Mijn dierbare moeder wist over dit ganzenbord te zeggen dat zij samen met haar 2 broers in hun jeugd ermee gespeeld hebben. Hierdoor durf ik dit spel ongeveer dateren tussen 1930/1937, wanneer het moet gedrukt zijn.

Nu we er toch over aan het praten waren vroeg ze mij of ik me nog herinnerde wat haar broer (mijn oom) over een ganzenbord wist te vertellen. Met haar hulp kon ik met het weer allemaal herinneren.

Het ganzenspel is niet zo maar een “*spel*”, neen het heeft een heel diepe symbolische betekenis. Alle negen vakjes op een gewoon ganzenbord treffen we een gans aan, en we vinden 7 maal 9 vakjes, of 63 vakjes. Trouwens speelt de gans in oude mythen een zeer belangrijke rol.

Neen, bij dit Velpon-ganzenspel zijn er geen 63 vakjes en ook geen ganzen.

Enkele van die 63 vakjes hebben bepaalde eigenaardigheden: o.a.

- **de brug** – symbool van doorgang of passage (inwijding);
- **de gevangenis** – die ons vasthoudt in onze materiële verlangens;
- **het labirint** – dat ons herinnert aan de minotaurus en de draad van Ariadne;
- **de put** – die zich halverwege het spel bevindt omdat hij diep in de aarde dringt en wanneer er kennis uit ontspringt, kan dat leiden tot goddelijkheid net zoals zijn as in oppositie tot de aarde naar de hemel wijst;
- **de dood** – die op vakje 58 (volgens de numerologie $5+8 = 13!$) is gelegen en diegene die er op aankomt, terverwijst naar het begin, wil eigenlijk zeggen dat diegene die niet spiritueel geboren is, terug moet incarneren op aarde. Diegene die echter de vereniging met de geest kan tot stand brengen (door sommige de “*Chymische Hochzeit van C.R.C.*” genoemd) staat op 5 vakjes van het einddoel dat onsterfelijkheid is. Volgens de numerologie is 5 precies het

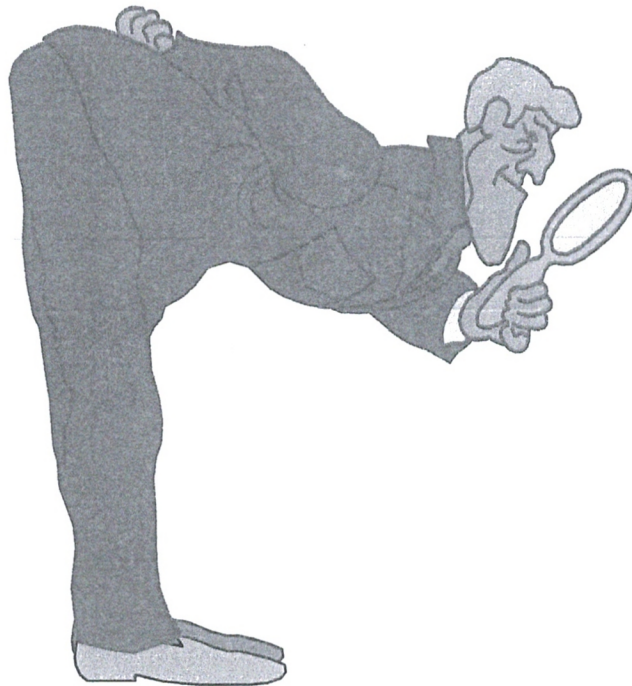
getal van de voleinding en het slagen. In het totaal vinden we 14 ganzen op een ganzenbord terug en dit getal is ook een getal van onsterfelijkheid en overgang in het hogere (want het is $13+1$, één meer dan het fatale cijfer)

Wat mijn oom allemaal niet kon vertellen over zulks een banaal spelletje als een ganzenbord. Eigenlijk benadrukte hij het feit dat mensen geen ogen meer hebben om te zien en geen oren meer hebben om te horen.

Zijn slotsom over dit spel was dat de gans de weg wijst naar de dood, de overwonnen dood, of spirituele hergeboorte wel te verstaan.

Als merkwaardig feit merkte hij nog op dat de verdeling van de cirkel in 9 delen (in een ganzenspel heeft men 9×7 vakjes) in de "*Compagnonnage*" (=soort vereniging zoals vrijmetselaars) de naam heeft van "*Patte d'oie*" (of ganzenpoot).

Dit was ongeveer wat mijn oom hierover kon vertellen.....

Frans Vermeulen

geboren te Hofstade op 4 juni 1920 en overleden in de maand november 2000.

Zijn lieve echtgenote Elisa Pepermans
wilde hem zoals altijd zacht laten ontwaken uit zijn middagdutje,
doch tevergeefs zijn slaapje zal duren tot in de eeuwigheid

P.J. SCHOOFFS, pastoor van Elewijt, bouwde kerken aan de lopende band.

Jos. Lauwers
Perk

Ook al was Elewijt destijds maar een klein landelijk dorpje, toch droegen diverse geschiedkundige elementen ertoe bij dat zijn naam mettertijd over de ganse wereld bekendheid verwierf. Een eerste sterke uitstraling ging uit van de Gallo-Romeinse verblijfplaats, die er vier eeuwen lang gevestigd was. Voeg daarbij de bedevaarten, die eeuwenlang de pelgrims aantrok naar het heiligdom van Sint-Hubertus. Tenslotte was er nog de figuur van Pieter Paul Rubens, die als bewoner van het Steen één van de voornaamste aantrekkingspolen betekende, die vooral kunstenaars en geleerden aanlokte.

Maar ook andere eminente persoonlijkheden hebben er hun stempel gedrukt op de wordingsgeschiedenis van het dorp. Zo bijvoorbeeld pastoor Petrus Josephus Schooffs, die naast het ijverig volbrengen van zijn herderlijke taak, tevens bouwheer werd van de huidige Sint-Hubertuskerk en daardoor ontegensprekelijk een zeer populaire persoonlijkheid in de parochie was. De jongste jaren is jong en oud er bekend mee geraakt dat het huidige kerkschip in 1847 op initiatief van die bijzonder actieve pastoor gebouwd werd. Van het kleine kerkje dat in 1125 opgetrokken werd, behield pastoor Schooffs alleen de Romaanse toren, maar aan de achterzijde, weg van de Tervuursesteenweg, liet hij er een nieuw en ruim kerkschip aanbouwen. Op de plaats van de oude beuk kwam aldus het huidige kerkplein tot stand.

Petrus Josphus Schooffs
Pastoor van Elewijt
1840- 1865.

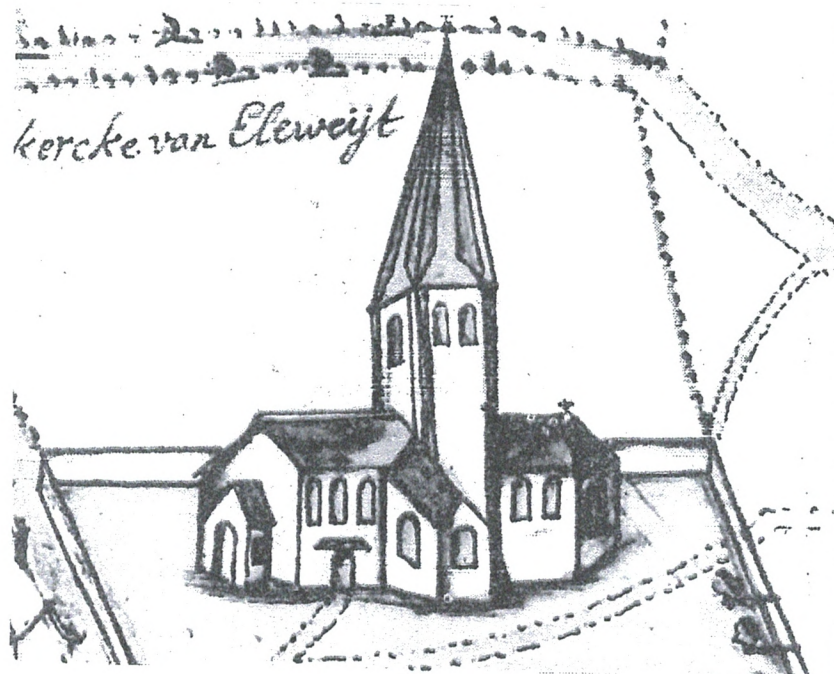

Op 24 juni 1840 werd pastoor Schooffs op plechtige wijze door de Elewijtse bevolking als nieuwe herder ingehaald. Hij verliet daarvoor Wommelgem, waar hij vanaf 1833 reeds onderpastoor was. Eenzelfde functie bekleedde hij ook al te Boortmeerbeek, nadat hij op 14 juli 1821 als 24-jarige zijn priesterstudies had beëindigd in het seminarie te Mechelen.

Nauwelijks twee jaar na zijn aanstelling nam hij zich voor omvangrijke verbouwingswerken aan de Elewijtse kerk te laten uitvoeren. Hij baseerde zich op het feit dat Elewijt in 1845 reeds 1300 zielen telde, terwijl bovendien veel gelovigen uit Berg, Hever en Houtem in zijn parochie kwam mishoren.

Het zal wel geen toeval geweest zijn dat er sedert 1846 gestart was met de recht trekking van rijksweg Mechelen-Waterloo, wat zeker in verband kon gebracht worden met de afbraak van het oude kerkschip in 1847 en de heropbouw ervan aan de achterzijde van de toren. Wellicht stond het schip van de kerk van Elewijt in de weg om een steenweg aan te leggen in plaats van het bestaande aardewegeltje. De plannen voor de "*Kassei van Mechelen naar Tervueren*" waren reeds in 1837 door de hogere overheid goedgekeurd.

Daarop sprak de kerkraad zich op 14 december 1841 uit ten gunste van de nieuwbouw, terwijl pastoor Schooffs terzelfder tijd een groter schip bepleitte. Aangezien de Staat tot afbraak van de bestaande beuk verplichtte, was het volgens hem maar redelijk dat de heropbouw zou aangepast zijn aan de veranderde tijdsomstandigheden inzake groter aantal kerkgangers, m.a.w. dat de groots opgevatte veranderingswerken aan de kerk volledig met staatstoelagen zouden kunnen uitgevoerd worden.

Eerste Romaanse kercke van Elewijt, met gotisch schip naar de steenweg en koor naar Molenveld gericht (Atlas van abdij Ter Kameren, 1719)

Provinciaal architect Louis Spaak, die met de verbouwing werd belast, schatte de werken op 25.000 bef. De pastoor bedacht een goedkopere manier om de prijs van de bakstenen te drukken. De afbraaksteen van het oude schip zou vanaf de grond tot op zekere hoogte kunnen herbruikt worden. Daarin zouden waardevolle bestaande grafstenen ingemetseld worden. Een gedeelte van de kerk was met stenen gewelfd; Schooffs vroeg zich af of vensters en bogen van 't stenen welfsel niet zouden kunnen dienen in de nieuwe kerk. Ook de sacristie, eveneens in witte steen, was redelijk goed bewaard gebleven.

De pastoor berekende dat er tot aan de kroonlijst nog 650.000 bakstenen nodig waren. Hij schakelde zijn parochianen met paard en gespan in om de steen in 1300 vrachten vanaf de Leuvense vaart te Boortmeerbeek over te brengen. Er waren toen 36 paarden in Elewijt. Hij becijferde dat hij er goed kwam met ongeveer 50 ritten per voerder. Zijn populariteit was zo groot dat een aantal vrijwilligers zelfs per kruiwagen de trip aflegden.

Verbouwing 1847 – Zuiderkant van Sint-Hubertuskerk te Elewijt, een minder gekend uitzicht
(foto Alfons Mannaerts)

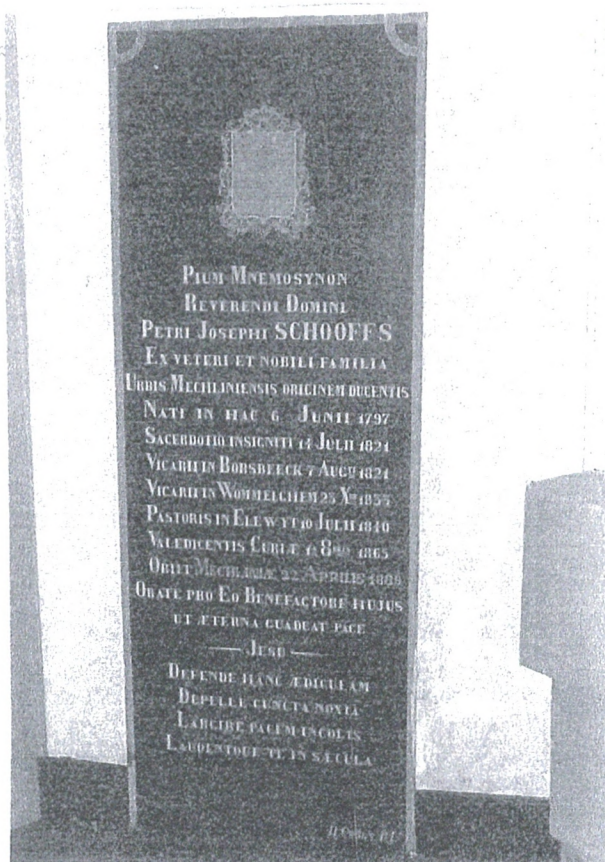

Pastoor Schooffs liet het echter niet bij die ene verbouwing, maar verkreeg in 1858 ook de toestemming van de kerkraad om de toren te laten welven op dezelfde hoogte als het nieuwe kerkschip. Bovendien had hij in 1863 op zijn kosten een kleurglasraam "Heilige Familie", van de hand van glazenier Leopold Pluys, aan de kerk geschonken. Het duurde nog tot 1865 voor de afwerking van het torengevelf gerealiseerd werd. Nu achtte P.J. zijn taak volbracht en verliet hij op 24 oktober 1865 zijn parochie.

In feite lag er een diepe ontgoocheling aan de basis van die beslissing, want hij was zinnens geweest om pas in 1871 zijn herderschap op te geven. Onmin met de kerkmeesters deed hem op zijn beslissing terugkomen. Het was in Elewijt de gewoonte dat er driemaal daags geluid werd, zodat de mensen op de velden wisten hoe laat het was. De gemeente trok daarvoor op de begroting jaarlijks 100 bef uit voor de koster. In 1861 werd dit bedrag afgevoerd, maar onder druk van de pastoor stemde de raad in 1863 een verminderde som van 70 bef. In het verslag van de kerkraad noteerde hij: "De schapen hebben hunnen herder verlaten". Toen besloot de herder op zijn beurt zijn schapen te verlaten!

Bouwwoede komt weer boven.

Eenmaal op rust gesteld in zijn geboortedorp Olmen rijpten er bij de actieve geestelijke nieuwe plannen. Hij zou de Olmense Vrije Katholieke School stichten en financierde de bouw ervan volledig zelf. Na deze realisatie vestigde P.J. Schoofs zich te Mechelen, waar hij in de buurt van het bisschoppelijk paleis zijn laatste jaren doorbracht. Hij overleed in de Dijlestad op 22 april 1889, in de hoge ouderdom van 92 jaar. De erediens had drie dagen later plaats, waarna het stoffelijk overschot overgebracht werd naar Olmen, waar hij zijn laatste rustplaats kreeg.

Herdenkingssteen ter ere van pastoor Petrus Josephus Schooffs in kapel klooster Zusters van Vorselaar te Olmen (Foto R. Lodewijckx, jan. 2000)

Na het verschijnen van ons werk *“Elewijt tussen Romeins mansio en Rubenskasteel”* (1970) hielden wij nog contact met enkele personen uit zijn familie of uit zijn geboortedorp. Zo feliciteerde Marius Louche-Schooffs uit Strombeek ons destijds voor de uitgave van dit boek en liet ons naderhand ook een foto van de pastoor geworden, die een verwante van zijn vrouw was. Bij de publicatie van ons tweede werk *“Zeven eeuwen heerlijkheid Perk-Elewijt”* (1997) drukten wij deze af op bladzijde 532.

Op 8 maart 1998 traden we in briefwisseling met Robert Lodewijckx uit Balen-Olmen, die op onze hulp rekende bij de voorbereiding van een documentatiemap voor een latere uitgave rond Olmense geestelijken. Op 12 december 1999 deelde hij ons mee dat hij het Kon. Instituut voor het Kunstpatrimonium te Brussel een foto ontdekte van een kerkklok uit Elewijt met de volgende gegevens: *“Andréas Ludovicus Joannes Van Aerschodt, klokkengieter ca 1857 te Leuven”*. De klok was toegewijd aan de H. Familie volgens verdere tekst: *“Insigne Sanctissimae Familiae Jesu, Mariae, Josephi,; consecrati pietate Schooffs pastoris”* *“Waarschijnlijk niet meer ter plaatse. De foto werd genomen in een depot anno 1943. Deze klok zal wellicht geschonken zijn door pastoor Schooffs aan de Elewijtse kerk tijdens de verbouwingswerken van de kerk, die hij ondernam in 1847”*.

Weghalen twee klokken door de Duitsers op 3 september 1943 – Foto Patr. Illustré 24 september 1944.
(Verzameling Th. De Broeck)

Hoewel wij in het kerkarchief geen gift van een klok uit 1857 vermeld vonden, stonden er wel vier geboekt in de *"Inventaris der Kunstvoorwerpen in de gemeente Elewijt"* (1962), waarvan wij de eerste, genaamd Maria, Jozef, 1829 (E 4036'43) lukraak afdrukten in ons tweede boek op bladzijde 518 rechts. De tweede droeg volgende bewoordingen: *"Klok door A.L.H Van Aerschodt, van Leuven, 1857"* (E 4039'43. Dit jaartal 1857 had ons wijzer kunnen maken, want Schooffs verbleef tot 1856 in Elewijt, maar de naam van de schenker ontbrak. Eender wie had ze kunnen schenken! We vermeldden reeds dat Schooffs Elewijt verliet in 1865, na er in 1863 nog kleurglas van de H. Familie te hebben geschonken. Hij kon dus ook in 1857 de kerk al met een klok bedacht hebben! Lodewijckx zal dus wel gelijk hebben.

De enige zekerheid, die we hadden, was deze van het jaar 1943 (vertrek van de klokken). Daarentrent drukten we in ons tweede boek inderdaad op bladzijde 516 drie foto's van het weghalen van de klokken af.

Betekenis van Elewijts en Olmense glasramen.

In een volgend schrijven van 3 februari 2000 wenste Robert Lodewijckx "even stil te staan bij die andere gift van pastoor Schooffs... de glasramen. Onlangs fotografeerde ik het glasraam in de kapel van het klooster te Olmen. Pastoor Schooffs is één van de stichters van dit huis. En het moet toch gezegd: er zijn opvallende gelijkenissen bij beide afbeeldingen. Ik durf zelfs stellen dat het mogelijk dezelfde kunstenaar is die hier aan het werk was, met name Leopold Pluys.

De *"Olmense"* heilige familie lijkt me ietwat vromer voorgesteld, in het bijzonder de Mariafiguur verschilt met de *"Elewijtse"* voorstelling. De kleding is minder genuanceerd er haar biddende handen suggereren niets dan ingetogen vroomheid. De *"Elewijtse"* Maria is spinster en haar kled is meer gedrapeerd. Haar aureool verraadt haar heiligheid... Jozef draagt te Olmen en te Elewijt een bijna identiek kled. Zijn rechterhand stelt waardigheid voor en houdt zijn hart vast voor de toekomst van zijn zoon.

Leopold Pluys – Kleurglasraam Heilige Familie (1863),
gift van pastoor Schooffs. Vernield bij beschieting kerk in 1914

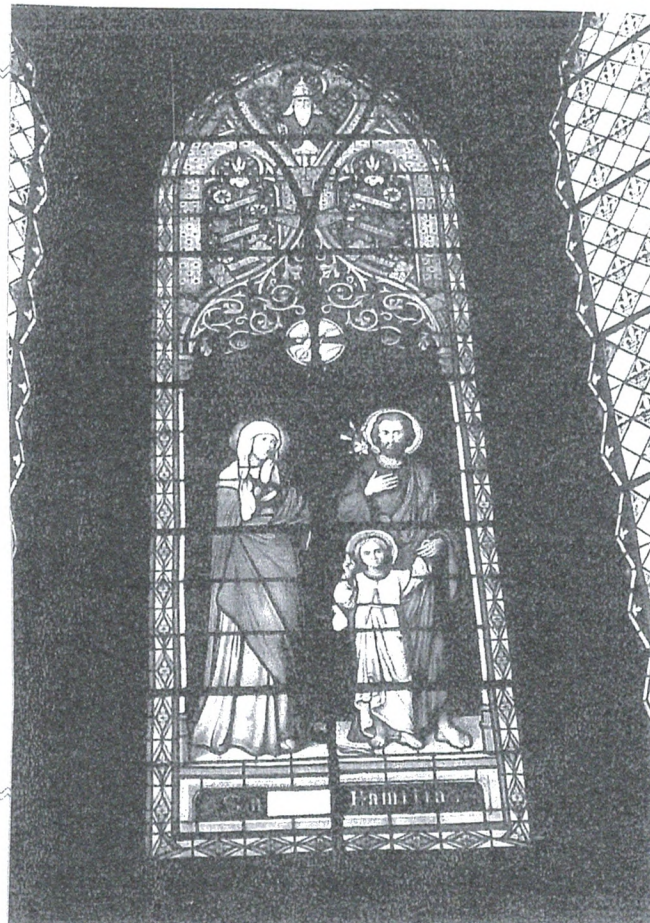
Aan zijn zij een wandelstok met de lelie aan het uiteinde. Jezus zelf doet zijn belofte aan al de kijkers van het glasraam met zijn opgeheven vinger van zijn rechterhand. Te Olmen draagt hij vooraan op zijn borst een passer. Je zou eerder verwachten dat Jozef als timmerman dit voorwerp zou dragen. Nu ja... Jezus was leerling bij zijn vader.

Het valt me op dat de "Elewijtse" familie en in het bijzonder de Mariafiguur een verschillende achtergrond heeft in vgl. met Jozef en Jezus. Vormde het glasraam te Elewijt één geheel of zijn het twee losstaande ramen? Te Olmen is het zoals u merkt één geheel, ondertiteld met "Sancta Familia". Besluit is dat de maker toch rekening gehouden heeft met de plaats van bestemming. De kloosterkapel van Olmen herbergt een vromer, ingetogener beeld van het gezin waarin Jezus opgroeide.

De kunstenaar hield rekening met het feit dat kloosterzusters die beeld verscheidene keren daags zouden aanschouwen. Er wordt geen enkele maal enigszins een vrouwelijke trek getoond in de "Olmsense" familie. Bij de "Elewijtse" Maria is er beweging in haar gebaren. Het is een huishoudelijke moeder Maria die zal zorgen voor de warme kleding. Te Olmen is er tijd voor gebed... net als de zusters er hun brevier in de hand houden. Het gebed is evenwel nu verstomd. Het klooster staat leeg. De kapel is een opslagruimte geworden. "Noch te Elewijt, noch te Olmen, zijn er ogen die zich richten naar de glasramen en het licht dat er doorheen speelt. – Graag uw mening"

Wel, mijnheer Lodewijckx, ik kan aan uw zeer gedetailleerde commentaar nog moeilijk iets toevoegen. Het feit dat het kleurglasraam te Elewijt uit twee rechthoeken schijnt te bestaan, heeft mij ook te denken gegeven. Ik heb er echter niet lang bij stilgestaan. Ik was echt heel blij toe onderpastoor Gijsbrechts uit het kerkarchief een tekenblad opdiepte, waarop de kunstenaar een voorontwerp in waterverf had uitgevoerd, om dit aan de schenker en aan de kerkraad voor te leggen. Aangezien het echte glasraam in 1914 bij de beschieting vernield was, hadden we er anders nu geen enkel benul meer van gehad, hoe het kunstwerk er had uitgezien!

Kleurglasraam Heilige Familie in kapel Zusters van Vorselaar te Olmen, waarvan pastoor Schoofs de bouw bekostigde
(Foto R. Lodewijckx)

Zou het niet de bedoeling van de glazenier geweest zijn door beide diverse achtergronden aan te geven dat Maria en Jozef elk in een andere “*werkplaats*” doende zijn? Waar Jozef afgebeeld staat met achter zich een bos van groeiende takken, symboliseert dit allicht het “*atelier*” van de timmerman. Maria daarentegen is als spinster volop werkzaam, met achter zich een wandtapijt tegen de muur en gekleurde tegels als vloerbedekking in de “*woonkamer*”. De spinspoelen, de draad, de korf op de grond wijzen er duidelijk op dat ze al haar aandacht bij haar werk nodig heeft, terwijl de “*Olmense*” Maria één en al in gebed verslonden is.

Nu wil ik er wel een persoonlijke bedenking aan toevoegen. Tijdens de 19de eeuw was de enige nijverheid hier het weven van gesponnen vlas. Vele huismoeders bedienden het spinnewiel heel handig. Ze sponnen eindeloze draden, die naar een wever werden gebracht om er lijnwaad mee te maken. Wanneer dit ellegoed terugkwam, werd het herhaaldelijk gewassen tot het sneeuwwit was. De voortbrengers verkochten het op de markt te Mechelen, waar kooplieden het opkochten.

Zou pastoor Schooffs er bij glazenier Leopold Pluys niet kunnen op aangedrongen hebben de klemtoon te leggen op een zekere vorm van gelijkenis met de werkende klasse uit Jezus' tijd, waar niet enkel de man moest instaan voor het levensonderhoud van het gezin, maar ook de vrouw daartoe haar bijdrage moest leveren, opdat de Elewijtenaars zichzelf in dit model zouden herkennen? Je kan er ook dit symbool in terugvinden dat gewone huishoudelijke arbeid, ook door een vrouw uitgevoerd, zelfs niet door de “*heilige*” familie geschuwd werd!

Wie was glazenier Leopold Pluys?

In 1861 leverde Jan Franciscus Pluys, vitrier à Malines, een glasraam in het koor van Sint-Rumolduskerk te Steenokkerzeel. Geboren in 1810 in de Dijlestad als zoon van een eenvoudig glazenmaker, stond hij al vanaf zijn 12de jaar in de werkplaats van zijn vader. Zo leerde hij grondig het materiaal kennen en kwam in contact met de kunst van het kleurglas in oude Mechelse herenhuizen en in talrijke bidplaatsen binnen de stad. Waar Franse overheersing en Hollands bewind er schuld hadden dat de gebouwen van de eredienst sterk in verval waren geraakt, knoopte Jan Franciscus Pluys weer aan met de oude traditie.

Gevestigd aan de Onze-Lieve-Vrouwstraat ontdekte hij in 1839 een speciale glasbehandeling, geschikt voor het maken van kleurglas. Hij nam er een brevet op en paste de nieuwe techniek toe bij het vervaardigen van een hele reeks glasramen voor de nationale tentoonstelling van de nijverheid in 1841 te Brussel. Dat betekende meteen zijn doorbraak in deze kunsttak.

Nu stroomden de bestellingen binnen: Begijnhofkerk Hoogstraten (1843), Sint-Jacobskerk Antwerpen (1844), Heilige Bloedkapel Brugge (1845), Sint Sulpitius Diest (1849), Onze-Lieve-Vrouw Finisterrae Brussel (1852), Sint-Rombouts Mechelen (1852). Vanaf 1854 kwam ook Wallonië aan de beurt, verder Sint Rumolduskerk Steenokkerzeel (1861), Sint-Gummaruskerk Lier (1862), Sint Elisabethkapel Antwerpen (1869). Tamelijk vroegtijdig overleed Jan Franciscus Pluys op 23 juni 1873 en het kunstambacht werd voortgezet door zijn zoon Leopold.

Laatsgenoemde, geboren op 15 april 1844, deed reeds op 14 jarige leeftijd zijn intrede in de werkplaats van zijn vader. In 1886 bestelde de kerkfabriek van Steenokkerzeel opnieuw vier dubbele kleurglasramen, te plaatsen in het hoogkoor, aan weerszijden van het vorige uit 1861 en te leveren door Leopold Pluys, schilder-glazenier te Muizen bij Mechelen.

Kleurglasraam in koor Sint-Rumolduskerk Steenokkerzeel.

Midden: Jan Frans Pluys (1861);
zijwaarts: Leopold Pluys (1886).

(Foto Anna Denies)

Het zal ongetwijfeld ook aan pastoor Schooffs te Elewijt ter ore zijn gekomen, dat de Mechelse kunstenaar, wiens vader bovendien uitvinder was, overal met open armen onthaald werd. Steenokkerzeel ligt maar op een boogscheut van Elewijt, het deed twee bestellingen bij vader en zoon, zodat het niet onterecht is vanwege Robert Lodewijckx te veronderstellen dat ook het glasraam van Olmen eveneens een kunstwerk van Leopold Pluys zou zijn. Voor alle zekerheid zou hij natuurlijk de faktuur ervan moeten zien of 't geluk hebben ergens onderaan op het kleurglas de naam van de glazenier te ontdekken, zoals wij dat te Steenokkerzeel duidelijk konden lezen: J.F. Pluys 1861; L. Pluys 1886.

*****

Zijn er verbanden met Weerde-op-Zenne?

De villa-kerk van Weerde.

Uit "*Geschiedenis van het oude graafschap van de stad en de parochie den lande en hertogdomme van Aarschot*" door Lodewijk Liekens.

Villa-kerk.

Verscheidene omstandigheden hebben bijgedragen tot de oprichting van de villakerken. Het grootste gedeelte van deze stichtingen mag echter op het initiatief van de domeinheren geschreven worden.

Opricht in of bij de villa van den heer, diende zulke bidplaats vooreerst voor eigen gebruik, voor familie of lijfeigenen. De voornaamste aanleiding tot oprichting van een villakerk was het persoonlijk voordeel en nut, of de godsvrucht van den eigenaar, zijn dankbaarheid van verkregen gunsten, de verering der relikwieën of een ander persoonlijk belang.

Het was een algemene drang: hier waren het villakerken, elders waren het kloosters of de koning zelf die kerken bouwde ofwel de gouvheer op bevel van de Soeverein.

Dit laatste was misschien wel, aangezien zijn oudheid, het geval voor het kerkje op den Donk te Weerde, toen de benaming Arscot of Aarschot nog niet van toepassing was, ten zij misschien, op een zeer beperkte plaats aan de overgang van de Demer bij het "*huis van den lande*".

Zulke bidplaats had, in de beginne, nog geenszins de parochierechten, maar was eerder een privaatkapel. Erts na verloop van jaren verkreeg ze meestal, geleidelijk, het parochiaal statuut, alhoewel ze soms ook al eens onmiddellijk tot deze rang werd bevorder.

Ze waren echter meestal voorbestemd tot parochiekerk, hetzij door uitbreiding van de villa of wanneer nabij wonende en bureu een aanvraag deden om eveneens de diensten te mogen bijwonen.

Het eerste stadium in het ontwikkelingsproces van de eigen kerk was de toelating tot mis lezen op zekere dagen; dit werd stil aan uitgebreid mits een voldoende dotatie; dan werd het recht van biechthoren verkregen, daarop volgde dat van prediken.

Het parochiaal statuut werd eerst met het verkrijgen van het doop - en begrafenisrecht volledig.

Zo groeide ook de private bidplaats van Schoonhoven uit tot openbaar parochiecentrum, waarin de heer van de villa niet zou verwaarlozen zijn woord mee te spreken.

Het kerkje van Weerde, bij Schoonhoven is geroemd geweest als het oudste van Brabant en het is niet uitgesloten dat de toenmalige graf van Aarschot, naar het voorbeeld van Clovis, die zijn onmiddellijke soeverein was, zich te gelijkertijd met deze zou bekeerd hebben op het einde van de 5de eeuw.

Het wordt algemeen aangenomen dat de eerste geloofszendingen, daarin getrouw de onderrichtingen van Rome in toepassing brengende, de heidense godheden zoveel mogelijk door Christelijke heiligen vervingen en de offerplaatsen in Christelijke kerken en kapellen omschiepen. In vreemde gewesten gaan de hedendaagse missionarissen ook niet anders te werk.

“Il est vrai que l’homme a toujours prié dans les mêmes lieux » zegt ergens baron de Loë. En men mag met reden aannemen dat wij hier te doen hebben met de heidense eredienst van de Thor - of Dorenberg, die verchristelijkt zijnde, werd overgebracht en voortgezet in de bidplaats van de gouwgraaf op de andere oever van de rivier, waarover dan ene brug geslagen werd voor de lieden van Langdorp en daar omtrent.

Vele dezer heidense offerplaatsen werden door de eerste geloofszendingen aan Christenen heiligen en aan de Verlosser zelf of zijne Moeder toegewijd en op of nabij deze plaatsen ontstonden dan kapellen of altaren.

Onze heidense voorouders hielden er aan zo dicht mogelijk bij de offerplaats begraven te worden. Die traditie ging in de Christelijke middens over, wanneer het ieders bekommernis was nabij de kerk, of zelfs in de kerk een laatste rustplaats te vinden.

Karel de Grote beval in 780 de verschillende gehuchten of landelijke woningen tot parochies te groeperen, hoeven te stichten tot onderhoud van de parochiekerk en hare bedienaars, en ook Slaven te geven tot het bewerken der hoevegronden, die bepaald werden op 12 bunder. En zo ontving ieder pastoor een bepaald grondgebied waarover hij zorg te dragen had en waartoe ook zijn macht beperkt bleef.

De verschillende gehuchten welke zo tot één parochie verenigd werden onder de naam Weerde, bestonden waarschijnlijk uit de hedendaagse gemeenten Langdorp, Wolfsdonk, Rillaar.

De vroege Middeleeuwen.

In de vroege middeleeuwen waren de kerken klein, men noemde ze *“altaren”*; de priesters moesten bidden in plaats van het gelovige volk. Het volk moest de tienden afdragen tot onderhoud van de kerk, de pastoor en de armen. De bekering schijnt niet zozeer door prediking geschied te zijn dan wel officieel georganiseerd, want de kerk en de staat waren één.

Legende en kronieken.

Wij weten niet wanneer het woord Gods reeds tot hier was doorgedrongen, maar volgens de legende was de kerk van Weerde een van de oudste, zo niet de oudste van Brabant.

In het jaar 825 verschijnt de naam Aarschot in de geschiedenis. Geschiedenis of Legende, maar de legende heeft meestal een geschiedkundige achtergrond.

In een handschrift (bij brand vernield in augustus 1914), las men letterlijk het volgende:

“In de Chronycke deser Nederlanden folio 46 verso en 47 recto staet:

In 't jaer ons Heere acht hondert vyff en twintich woonde in Brabant by Mechelen in een dorp geheeten Aerschot, een edel erbaer en godvruchtigen man genompt Badgus. Desen hadde by syne huysvrouwe verweckt eenen eenighen sone genompt Odulphus, die wirt een wys ende geleert man in de H. Schriften ende es ten lesten preister geworden ende es gereyst naer Uytrecht totten Bisschop Fredericum, dewelcke hem met groote blyschap ontfangende, maaecte ende ordineerde hem canonick van St Salvatorskerke, daer hij een deughdelijk en' heylich leven leyde”...

‘ Zelfde bevestigt ook de Gulden Legende, gedrukt in ’t jaar 1493:

“In den tijd regneerde den Keyzer Lodewijck, sone van Carolus den Groote, was binnen Aroschot eenen weerdighen man vuyt edele geslachte van Frankrijck, geheeten Bodgus die hadde eenen sone geheeten Odulphus en gelijk desen sone vlamde om in een clooster te gaen, soo hebben sijn ouders gebden dat hij dat propoost wilde daerlaeten ende hunnen wille involghende, dewelcke was dat hij willende geestlyck syn soude regeren de kerke van Weerde aldaer. Ende die eenighen tijt loffelijck gedint hebbende is vertrokken naer Utrecht en heeft van daer den bisschop Fredericum geaccompagneert naer Frieslandt om aldaer de secretarissen te bekeeren”.

In de Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land, door Gabriel Celis, leest men op blz. 191:

“12 juni. H. Odulphus van Aerschot. Odulphus geboren te Aerschot, werd kanunnik te Utrecht. Gezonden in Friesland verkondigde hij het woord Gods en bekwam er vele bekeerlingen. +838”.

Wie was Bodgus die op het jaar 825 genoemd wordt?

Wij denken hier met een Frankische graaf te doen te hebben, die het land van Aerschot van den Soeverein te leen hield en op Schoonhoven zijn verblijf had.

Ook schijnt hij het begeevingsrecht van de kerk van Weerde bezeten te hebben, waar hij zijn zoon Odulphus als pastoor aanstelde.

Asielrecht.

De Frankische koningen hadden aan de kerk het recht van vrijplaats toegestaan, dank aan hetwelk de schuldenaren en de betichten, die in de kerken hun toevlucht zochten, er tegen de vervolging van hunne schuldeisers en tegenpartij, alsook van het gerecht veilig waren. Dit voorrecht was de misdadigers zeer voordelig. Nochtans haalt Gregorius van Tours vier of vijf gevallen aan waar onschuldige er hun behoud aan te danken hadden.

Men begrijpt welken prijs de kerk aan het recht van vrijplaats hechtte: toen het volk in die tijden van geweld, de toorn van de koningen voor de tempeldeuren zag stilstaan, vermeerderde de algemene eerbied voor de heilige zaken en steeg de zedelijke invloed van de geestelijkheid.

Dit koninklijk recht dat in de heidense tijd ook eigen was aan het heilige woud van de Torberg, ging na de kerstening van de afgodendienst aldaar mede over naar het kerkje van Weerde, en bleef, na de afschaffing van de parochiedienst aldaar, gehecht aan het kasteel van Schoonhoven, waar wij het nog aantreffen in de leenverklaring van Arnold I, van Eynatten, heer van Schoonhoven in 1548.

Patronaat van de kerk van Weerde.

Het begeevingsrecht.

Waar het eigen kerken gold was het een grondeigenaar die de bidplaats bouwde op eigen grond met eigen middelen en tot eigen gebruik. Gans natuurlijk bouwde deze eigenaar daartoe zijn kerk op een grond in de onmiddellijke nabijheid van de overige gebouwen van zijn landgoed, waarvan het heiligdom verder een onafgescheiden onderdeel zou blijven uitmaken.

Van juridisch standpunt uit gezien bleef het domein – of eigen kerk, alhoewel voor altijd aan de eredienst gewijd het eigendom van de bezitter van het domeingoed, even als de overige delen van het landgoed, velden, weiden, bossen en gebouwen. Mits zich te schikken naar de

algemene wetten en gebruiken, welke het Germaanse grondbegin beheerste, vermocht de eigenaar zijn kerk weg schenken of verhandelen, alleen of samen met het overige van zijn goed.

Toen rond 1172, Godfried, de laatste graaf uit het stamhuis van Aarschot, zijn graafschap overdroeg aan den hertog van Brabant, behield hij voor zich en zijn nakomelingen het begeevingsrecht van de kerk van Weerde, die gebouwd was in de onmiddellijke nabijheid van het grafelijk kasteel Schoonhoven.

Weerde en Langdorp.

De oude parochiekerk van Weerde was ook de moederkerk van Langdorp. Beide parochies bleven afhangen van het stamhuis Aarschot, wier staken Schoonhoven, Rivieren, ter Bruggen, Stade en langdorp, het begeevingsrecht tot rond het jaar 1260 in bezit hielden, waarna ze hun recht afstonden aan de Sint-Gertrudisabdij van Leuven. Deze was toen ook reeds sedert een halve eeuw in het bezit van Onze-Lieve-Vrouwkerk van Aarschot.

Godfried van Stade, zoon van Arnold, en van Christina van Langdorp, weduwe van Jan van Bueslinter, waren de eerste, volgens de nog bestaande bescheiden, die aan de proost van Sint-Geertruide van Leuven, Gozewijn van Stade, ongetwijfeld een stamgenoot, en aan het klooster, in de tegenwoordigheid van de abten van Vlierbeek en Park, de deken en het kapittel van Sint-Pieter te Leuven, en allerhande getuigen, daags na Sint-Paulus bekeringen (26 januari 1260) al het recht afstonden dat zij op de begeving van de kerken van Weerde en Langdorp uitoefende.

Drie dagen later werd een andere oorkonde opgemaakt, voor dezelfde abten, de prior van de predikheren van Leuven, de deken van he kapittel voornoemd en dezelfde getuigen waarin, Willem van Stade zaliger, Godfrieds broer, vermeld is, die eveneens van zijn recht had afgezien.

Dan volgde, de 9 november, dinsdag voor Sint-Maarten van hetzelfde jaar, ridder Willem van Aarschot, gezegd van der Brugge en zijn zoon Arnold, die het hunne opgaven in het bijzijn van de deken en het kapittel van Sint-Pieter, van de pastoor van Aarschot en andere geestelijken.

De 21 december, op Sint-Thomasdag 1260, was het de beurt aan ridder Jan van Aarschot, gezegd van Schoonhoven, om zijn recht aan Sint-Geertruidse prootsdij over te maken; hij deed het voor Arnold, heer van Wesemaal en drossaard van Brabant, en voor verscheidene voorname getuigen. Jan van Schoonhoven zegde het nogmaals op in de handen van de deken en het kapittel, bij akte van 31 januari daaropvolgende.

De zelfde dag verscheen ook voor de deken en het kapittel voornoemd, Renier van langdorp, die zijn recht van begeving aan het meermaals gemeld klooster overgaf, tal van geestelijken en wereldlijken autoriteiten waren aanwezig.

De twee oorkonden van de afstand van ridder Renier Cluet van Rivieren en zijn zonen Jan en karel, verwezenlijkt voor Renier, landdeken van Leuven, Arnold, koordeken van Tienen, Wouter van Vaalbeek, kanunnik van Incourt en anderen, dragen de dagtekening van 20 september 1265. Het lijdt geen twijfel dat Renier en zijne echtgenote Beatrix van Rivieren, hun recht aan de Sint Geertrui schonken rond hetzelfde tijdstip als hun stamgenoten.

Bij akte van 12 november 1265, bekrachtigde vrouw Beatrix van Rivieren, te Aarschot, voor schepenen, kanunniken van Sint Geertrui en verdere getuigen de schenking die haar man en diens zonen gedaan hebben te behoeve van de proost en de kloosterlingen van Leuven.

De gift van het begeevingsrecht van Weerde en langdorp verwierf menigmaal brieven van goedkeuring van de prins-bisschop Hendrik van Gelder. De eerste dagtekent van O.-L.-Vrouw Lichtmis 1261.

Versmelting Weerde-Langdorp.

In 1357 werden Weerde en Langdorp opnieuw tot één parochie versmolten, niet meer onder de naam Weerde, maar onder die van Langdorp.

Deze vereniging houdt verband, menen wij, met de opbouw van de nieuwe stadsmuren en de nieuwe O.-L.-Vrouwkerk rond hetzelfde tijdstip.

In het Rijksarchief te Brussel, tussen de archieven van Sint-Gertrudisabdij, bevindt zich "eene Memorie der kercke van Weerde, gestaen op de Donck bij het huijs van Schoonhoven 1580"

Het is een verklaring gedaan door de toenmalige heer van Schoonhoven:

"Item is te weten dat bij de ouderen dezelve kerk altijd is gehouden geweest en van over honderden jaren placht te wezen een generale parochiekerk van dit kwartier, zoo van Aarschot, Rillaar, Langdorp, enz... En daarna nog alleen lang is geweest de parochiekerk van den dorpe van langdorp, zoodat de pastorij bij dezelve kerk placht te staan, gelijk die plaats daar nog is gelegen in zijne vervallen grachten. En zooals ik van ouderen vooral van mijn vader zaliger heb verstaan, zoo had het Godshuis van Sinter-Geertruide zeer veel inkomen van dezelve kerk, zoo van wijntiende, graantiende, als renten en goederen.

Toen alzoo ter begeerten van den dorpe van langdorp een parochiekerk is gesteld en gemaakt door de gemeente verder in het dorp van Langdiorp, is 't zelve geschied met zeker kontrakt tusschen het voorzegde Godhuis en de gemeente daarvan gemaakt, hetwelk door den laps van tijd mij is onbekend. Daarop heb ik mijn heer vader hooren zeggen dat het dorp van langdorp 't zelve kontrakt ook placht te hebben, maar daarna verdonkerd is door eenen pastoor, genaamd..... alzo dat nu tegenwoordig, zoo ik versta, daarvan niemand nog kenisse en heeft in wat manieren of op wat conditie 't zelve zoude mogen geschied.

Dan is mij wel kennelijk dat men in dezelve kerk alle zondagen en heiligdagen placht mis te doen tot gerief van den huize van Schoonhoven en de andere gemeenten tot Haterbeek op de Kuip of daaromtrent wonende, ook mede van den dorpe van Langdorp die geliefden alsdan te komen; welke misse ik dikwijls heb gehoord. En heb ik ook wel verstaan dat men zoude behooren ter week in dezelve kerk drie missen te doen zonder dat ik 't zelve heb gezien of binnen mijn tijd, mijns wetens is geschied.

Voort hen ik geizen dat de missen alhier werden gedaan door den prochiaan of kapelaanen van Langdorp, die betaald werden, zoo ik te dezer tijd verstond, door de prelaat van Sinter Geertruide, en op den 1sten Meidag werd hier de hoogmis gedaan, die men alle zondagen gewoon is te celebreren in de kerk van Langdorp, niet wel wetende of dit ook alzo geschiedde op St Lambrechtsdag, als patroon dezer kerk van Weerde.

Dewijl de rivier de Demer en eene breede Laak, genaamd de Weerder Laak, tusschen de kerk van Weerde vlietende en loopende waren lagen daarover twee bruggen, te weten over den Deemer eene optrekkende brug om de schepen te laten passeeren en over de Laak eene lange smalle brug, zander dat ik ooit daarover heb weten passeeren kar of wagens want ze waren daarvoor niet gemaakt, maar wel voor een los paard of andere beesten, welke bruggen door de kerk of de gemeente van Langdorp gemaakt en onderhouden werden., waarvoor zij to hun gebruik hadden den dijk, aldaar gelegen tusschen de beemden der kerk van Weerde aldaar gelegen en toebehorende de prelaat. En zoo men veronderstelt of presumeert is dat wel een der punte van het kontrakt, toen de parochiekerk, ter begeerte van de gemeente is gebouwd waar ze nu staat".

Goederen van de kerk van Weerde.

Aangaande de goederen en inkomsten der oude parochiekerk van Weerde vinden we nog vermeld in dezelfde "Memorie":

" Item dat mij bekent is wat profijten oft goeden den p'laet oft goetshuys van Sinte Geertruyde te hunne' wert hebben gereserveert en' gehouden ende wat sy soud inde selve kercke van Weerde gehouden syn te doen, dwelck soude moegen uytwysen het contact tussen de gemeynte van Langdorp ende goetshuyse van Sinte Geertruyde in 't herstellen van' prochie gemaect dwelck te p'sumeren is geschiet te sijne met alle solenmniteyten d'toe diendende.

Dan bevinde dat rontso'me de kercke van Weerde zyn gelegen deyken maer volgens p'ceelen van beempden d'aff die profyten trekt den prelaet van Dinte Geertruyde'.

Ierst de hooge en' neerdonckt metter erffen d' die kercke op staet in eenen stuck gelegen houdende tsaemen meer als vij bunder

Item een ' bempt op de syde naer Arschoot over den Riviere van de Demere tegen over die Neerdonckt ontrint Vj dach'

Item naest de hoogh donckt een' bempt genaemt den Ossenbempt ontrint vij dach'

Item naest den ossenbempt een' bempt genaemt den bruggebempt ontrint v dach'

Item d'naest noch een' gelegen comen' aen' kerck dyck ontrint iij dach'

Item noch een' bempt gelegen naest den crommen elleboghe ontrint v' dach'

Item noch twee p'ceelen bempts by een gelegen elck ontrint een boynder ij bonder

Item noch een' bempt naest den Weerderbroeck gelegen ontrint j bonder

Item naest den voirs' bempt gelegen een pleck broecx int Weerderbroeck ontrint ij dach'

Item wordt hier voer memorie gestelt dat Jan bertelmeeus alias pollipel moet jaerel' betaelen aen' pastor tot Langdorp een ame wijns oft pen' d'voer ende dat tot behoef en' behulp van' dinst inde Weerderkercke te doen gel' die brieffe v'mellen sulcx dat te p'sumeren is van gelyck' noch meer renten te zyn my onbekent"

De kerk van Weerde werd afgebroken rond 1680 om met de stenen van de afbraak de omheining van de kerk van Langdorp te vergroten.

Het geslacht Van Schoonhoven

Angesile, graaf van Arschot-Cloet, verwant van Pepinus, koning van Frankrijk. Hij trouwde met Otsive van Vlaanderen, dochter van Boudewij, genoemd met de Schonen baard, graaf van Vlaanderen en van Otsive van Luxemburg, dochter van Gislebert en kleindochter van Megengor, graaf van de Rijn.

1. **Arnout, graaf van Arschot** trouwt met **Juliana Los**, dochter van Gislebert en van Emma, dochter van Albert, graaf van Namen en van Ermegarde, dochter van Karel van Frankrijk, hertog van Lorreinen en van Agnes de Vermandois.
Karel van Frankrijk was de zoon van Lodewijk de Vierde, koning van Frankrijk en van Gerberga van Saxen, dochter van Keizer Hendrick den Eerste
2. **Godefroid, graaf van Arschot**, trouwde met **Alix d'Albret**, zuster van Alin d'Albret prins van Bretagne, hij trok naar het heilig land met Godefried van Boullion (+1100) tezamen met zijn broer Arnout en zijn zwager Alin.
Samen met Arnout de Los (neef) stichtte Godefroid, graaf van Arschot de abdij van Averbode.

Karel van Arschot, (1199) heer van Schoonhoven trouwde met **Maria van Looz**
Karels nakomelingen hebben voorgoed de naam Schoonhoven aangenomen. De oudste zonen de opvolgers, droegen sedertdien altijd de naam Jan.

1. **Ridder Jan I, van Aarschot**, bezat Schoonhoven en trouwde met **Ermengilde van Grez**, dochter van Werner.
2. **Ridder Jan II, van Aarschot**, heer van Schoonhoven (1224), leenman van de hertog van Brabant, In 1241 schonk hij het patronaat over de kerk van Nieuwerode weg aan de abdij van 's Hertogen Eiland te Leuven.
3. **Ridder Jan III, van Aarschot**, heer van Schoonhoven. Hij stond in 1260 zijn recht af van de kerken Langdorp en Weerde aan de abdij van Sint Geertruide te Leuven. Hij nam deel aan de veldslag te Woeringen in 1288. Hij was getrouwd met **Beatrix van Issche**.
Hun zonen waren Jan en Hendrick
4. **Ridder Jan IV, van Aarschot**, heer van Schoonhoven (1313). Burger van Brussel in 1323 en trouwde **Cathelijne van der Aa**. Overleed voor 1338.
Hun zonen: Jan en Geerard.

5. **Ridder Jan V, van Aarschot, heer van Schoonhoven.** Hij trouwde met **Margareta van Lille te Kampenhout** en daarna met **Margareta van Relegem**. Hij overleed voor 1345.
In 1338 moest hij de hertog van Brabant bijstaan te Tienen in de oorlog tussen Engeland en Frankrijk, met 18 bereden paarden, de manschappen moesten voorzien zijn van een stormhoed.
Ridder Jan V van Schoonhoven hangt in december 1339, te Gent, samen met andere edele van Vlaanderen zijn zegel aan het verdrag tussen de hertog van Brabant en de graaf van Vlaanderen.
6. **Ridder Jan VI, heer van Schoonhoven, Lille enz...,** hij trouwde met **Margaretha van Waver, dame van Pamel, Ledeberg enz...** Hij overleed voor 1375. Zijn weduwe hertrouwde met **Jan van Rotselaer, sénéschalk van Brabant**
7. **Jonker Jan VII van Aarschot, heer van Schoonhoven, Lille.** Hij trouwde met **Elza van Diest**.
Hij verkocht Pamele en Ledeberg aan zijn zuster Margaretha van Schoonhoven en schoonbroer Ridder Everard Boete.
8. **Ridder Jan VIII van Aarschot.** Door zijn huwelijk met **Joanna van Diest, dochter van Geeraard van Diest en van Oda van Petershem,** verkrijgt hij de titel van **heer van Waanrode**
*Hij huwde nog met **Catherina van Heemsrode en Maria van Alcken en van Nieuwenrode.** Hij stierf voor 1483.*

Vanaf de 15de eeuw, was de heerlijkheid van Schoonhoven verpand aan Henrik Wynricx en, nadien aan Jan van Vilain.

Kort na het overlijden van Jan VIII komt de heerlijkheid Schoonhoven in handen van:

Hendrik I van Aarschot, tweede zoon Ridder Jan VII en Elza van Diest verkreeg de heerlijkheid Schoonhoven. Hij huwde drie maal: 1ste - Beatrix 't Serclaes, 2de Joanna Braderix, 3de Olivia van Thille d' Edelbempt.

Waar legenden en santen thuis zijn.

Uit het boek *Legendarisch en Vroom Hageland* van Valeer Wouters. -1998

Aarschot – Hubertus en het eerste(?) legendarische kerkje.

Volgens een oude legende zouden op het einde van de 4de eeuw vier bekeerde joden een kerkje hebben opgericht in het tegenwoordige Weerdebroek (gelegen tussen het kasteel van Schoonhoven, de Demer en de kerk van Langdorp). Van dit kerkje buiten de Waterpoort, aan de boord van de Demer is er helaas geen spoor meer.

Het kerkje van Weerde werd – zo heeft men wel eens verteld – gebouwd voor de Romeinse soldaten, die er gelegerd waren in een versterkt kamp. Over een Romeins kamp werden evenwel geen historische aanduidingen gevonden. Het kerkje in de omgeving van Schoonhoven zou de eerste parochiekerk van Aarschot geweest zijn. Charles Millet getuigt in zijn kroniek van 1597, opgesteld in opdracht van Karel de Croy, vierde hertog van Aarschot, dat ze sinds onheugelijke tijden door de oudste bewoners als oudste bidplaats van Brabant werd beschouwd. J.B. Gramaye (1580-1635) noemt de kerk op de linkeroever van de Demer de moederkerk van Aarschot. M Smeyers spreekt van een “*taaie en oude*” traditie, die historisch onverantwoord is. “*De documenten van 1210 en 1211 tonen aan dat de kerk van Aarschot volledig onderscheiden was van die van Weerde.*”

De legende verhaalt dat het kerkje bij de inval van de Franken werd verwoest. Het werd pas rond het jaar 700 met de hulp van vrije lieden wederopgebouwd door de H. Hubertus, die als missionaris onze streek doorkruiste. Het was toegewijd aan de H. Lambertus en deed dienst als missiepost voor de schaarse inwoners van de omliggende vlekken Betekom, Baal, Langdorp, Aarschot en Rillaar.

Onder de oude graven van Aarschot had Aarschot, dat toen maar een klein dorpje was, zich reeds afgescheiden van de parochie van Weerde. Godevaart van Brabant bouwde een eigen Romaans kerkje, op de plaats van de huidige gotische kerk, omdat de afstand tot het oudere bedehuis van Weerde te groot was. De grondvesten werden in 1912 toevallig ontdekt bij de aanleg van de centrale verwarming. Hoe dit kerkje er uitzag, is niet bekend. Het oudst bekende zegel van Aarschot uit 1259 stelt een kerktoeren voor met Romaanse vensters. Dit kerkje was toegewijd aan de H. Maagd, die er reeds op bijzonder wijze werd vereerd.

Het kasteel Schoonhoven en het Weerdebroek, een moerassig terrein tussen de Demer, de Motte en de Laak, konden moeilijk verdedigd worden. Rond 1200 werd wat verderop met de bouw van stadsmuren begonnen. Schoonhoven verloor zijn belang en meteen begon de teloorgang van de parochie Weerde. Mettertijd was er van een kerkje helemaal geen sprake meer.

Onze-Lieve-Vrouw kwam langs de Demer.

Over de Mariaverering te Aarschot in de Middeleeuwen zijn maar weinig gegevens bekend. Een oude overlevering verhaalt hoe “*zeer vele jaren geleden*” een boot, die vanuit Holland, langs de Schelde, de Rupel en de Dijle, de Demer was opgevaren, vastliep te Aarschot. De schippers konden ondanks hun uiterste inspanning de boot niet meer vlot krijgen. Het was of een buitengewone kracht het vaartuig gevangen hield. Pas nadat een Onze-Lieve-Vrouwbeeld

aan wal was gebracht, geraakte de boot van de kant en konden de schippers ongestoord hun tocht voortzetten.

Eigenlijk had deze boot aanvankelijk twee Mariabeelden aan boord. Een beeld was reeds te Werchter aan de goede zorgen van de inwoners toevertrouwd. Toen de opvarenden daar wilden afmeren, lukte dat niet. Het vaartuig zal als 't ware geankerd aan de wal. Pas nadat de schippers het tweede Mariabeeld verwisselden met het reeds aan wal gebracht beeld, konden ze weer varen. Te Aarschot strandde de boot een tweede maal. Een andere versie laat de schippers het eerste beeld afladen te Mechelen, waar het onder de naam Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk zou vereerd worden.

Het thema van het gestrande schip dat weer vlot geraakt door het lossen van een cultusbeeld, is niet origineel. De legende vertoont een duidelijke verwantschap met de ontstaansgeschiedenis van ander Mariaorden, zoals Notre-Dame-de-Boulogne, de legende van de Zwarte Lieve Vrouw in de Sint-Katelijnekerk te Brussel en de legende van Onze-Lieve-Vrouw-van-de-Brug te Zoutleeuw.

Het aanvoeren van beelden langs rivieren was in vroegere tijd een gewone zaak. (Onze-Lieve-Vrouw van het Hammeke te Zemst). Een historische ondergrond voor de bootlegende van Aarschot, Mechelen/Hanswijk en Werchter heeft men niet kunnen achterhalen.

Mariadevotie door de eeuwen heen.

De meeste archiefstukken uit de Middeleeuwen gingen verloren, zodat over de vroege Mariaverering geen documenten beschikbaar zijn. We staat het vast dat in 1210 een Romaanse kerk, op de plaats van de huidige kerk, is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Dat jaar maakt hertog Hendrik (1190/1235) de kerk van Aarschot, "*ecclesiam Beatae Mariae*", die op dat ogenblik zijn eigendom is, met al haar rechten en aantrekkelijke inkomsten over aan de proosdij van Sint-Geertrui te Leuven (abdij in 1449).

Deze proosdij van reguliere kanunniken van de H. Augustinus was in 1206 door de hertog gesticht even buiten de stadsomheining van de jonge Dijlestad. De reguliere kanunniken krijgen te Aarschot als taak de getijden te bidden en ze moeten de goddelijke diensten waarnemen. Ze nemen het evenwel niet zo nauw met de naleving van deze verplichtingen.

Vanaf het begin van de 14de eeuw verrijst als uitstraling van deze bloeiende Mariavering, en dankzij de milde giften van de bedevaarders en de enthousiaste steun van de parochianen, een prachtige gotische O.-L.-Vrouwkerk.

Het graafschap Aarschot geniet een tot dan toe ongekennde welstand door de ontwikkeling van de wijnbouw en de linnenproductie. Met de bouw van de koorabsis wordt begonnen in 1337, volgens plannen van de Franse bouwmeester Piccart: "*chorus iste pie fundatur honore Mariae*" (gebouwd in grote verering tot Maria), zoals we kunnen lezen op een steen boven de deur van de oude sacristie (1337). De kerk komt pas uit de steigers rond 1450. Ze wordt door de Heren de Croy en Chièvres met milde schenkingen bedacht. Deze heren heersen over de stad sedert 1432.

In 1462 stichtten Antoon de Croy (1385-1475) en zijn echtgenote, Margaretha van Lorreinen, een nieuw kapittel van 10 seculiere kanunniken en met de drie Leuvense religieuzen, kanunniken van Sinte-Geertrui, die tot dan de kerk bedienden als huismeester of "*magister domus Arschotanae*", pastoor en onderpastoor. Die drie ambten worden omgezet "*in drie degniteuyten, aen diewelcke waeren annexe drie beneficien, te weten de proosdije, plebanie*

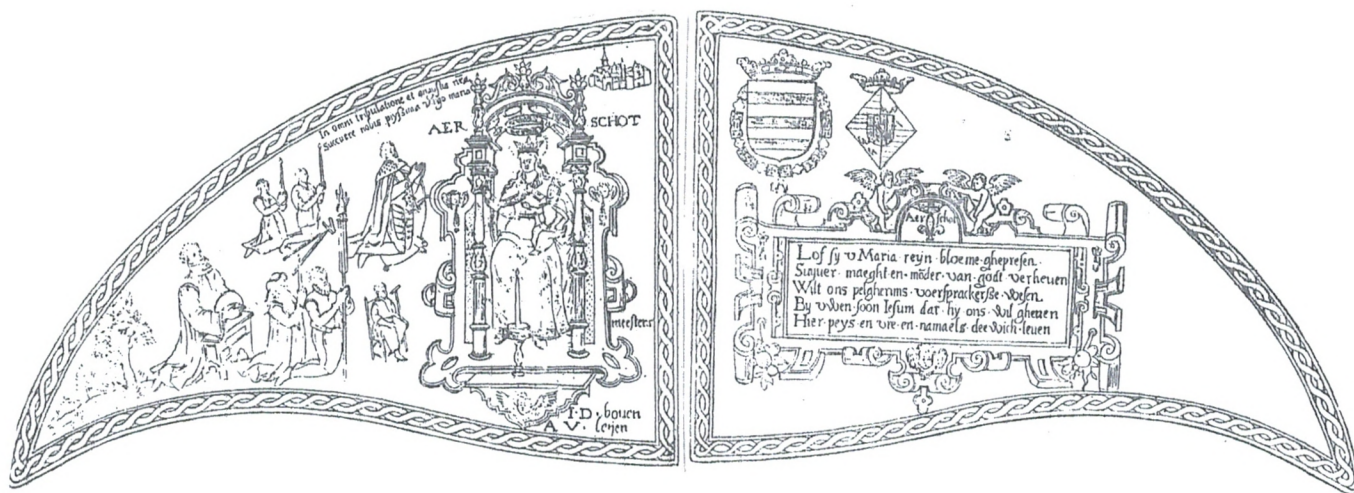

ende cantorije". De drie kanunniken worden ad vitam benoemd. Als voornaamste waardigheidsbekleder geldt de proost. De leden van het kapittel moeten dagelijks de kerkelijke getijden zingen en de goddelijke diensten verzorgen. Het kapittel is niet alleen bedoeld om de koordienst goed te verzorgen maar ook "om de devotie tot de Moeder Godts nogh meer te bevorderen"

Historische documenten bevestigen dat, zeker van in het begin van de 16de eeuw, bedevaartstochten naar Aarschot plaatsvinden en dat, naast de edele geslachten, ook het volk zijn giften brengt. Vooral uit Hageland en Kempen stromen de bedevaarders toe "onser Vrouwen beelde te Aarschot" Ze zoeken er genezing van de "gesletentheydt" (breuken) en bidden om behoud in de beroerten, bij grote droogten, evenals bij zware regens, die de Demervallei regelmatig blank zetten, en voor steun bij allerlei rampzaligheden. Men noteert ijverig de talrijke gebedsverhoringen, gunsten en mirakelen. Het keizerlijk bezoek in 1521 van Karel V, bij de uitvaart van markgraaf Willem de Croy, ersterkt nog het imago van Aarschot als bedevaartplaats.

Een bedevaartvaantje uit het einde van de 15de, begin 17de eeuw, dat de zeldzame vorm van een zeis vertoont, draagt op de keerzijde, onder het blazoen van de familie de Croy (van zilver met drie dwarsbalken van keel), volgend mooi rijgebed in rederijkerstrant:

*Lof sij u Maria reyn bloeme ghepresen
Suyver maecht en môder van Godt verheuen
Bij uwen soon Iesum dat hij ons wil gheuen
Hier peys en vrê en namaels deewich leuen*

SPIJSKAARTEN.

Vanderbeken C.
Weerde

De Vlamingen hebben de naam grote eters en drinkers te zijn.

Jacob De Meyer, overleden in 1552, zegt van zijn tijdgenoten "*Dronkenschap, o jammer! Is in hun oog maar dagelijkse zonde. Ze zijn aan de drank verslaafd.*"

*"De Spiegel zegt
Het sterven liede vele meer
Van eten ende drinken te zeer
Dan van des honghers ongevoegh"*

Waarschijnlijk om ons te troosten over die ondeugd van ons ras, zegt een geschiedschrijver uit de eeuw van, van Artevelde: "*Mensen, met een goede maag hebben gewoonlijk een goede inborst.*"

Wie reeds neusde in de archieven of in de jaarboeken van onze verenigingen heeft meer dan waarschijnlijk een groot aantal jaarlijkse rekeningen gevonden die handelen over eten en drinken tijdens de teerpartijen en de andere samenkomsten.

In Antwerpen, bij de gelegenheid van een algemene vergadering van de predikheren in 1401, werd hen van stadswege een banket aangeboden; 400 disgenoten verorberden: 1000 kg brood, 1300 liter wijn, 2 tonnen bier, 4 varkens, 6 schapen, 203 kiekens, 821 fazanten, 24 patrijzen, 340 duiven, 12 reigers, vleespasteien en 400 duivenpasteitjes.

Te Brugge, bij het eerste steekspel van de "*Witte Beer*" in 1401, waren de vrouwen en jonge dochters van de genodigden door de gemeente aan den dis genood in "*De Maan*" op de Grote Markt.

Hoewel ze goed verzadigd waren, werd hun 's namiddags in den "*Witte Beer*", rijnwijn, appels en vier zaden (meloen, pompoen, komkommer en kauwoerde¹), gezouten rund, hesp en wit brood aangeboden.

We vonden in Valenciën (Valencienne) een beschrijving van een 14de eeuws banket aangeboden aan Willem van Henegouwen. Zes gerechten stonden op het menu, elk met verschillende spijzen, o.a. reiger –en hertenvlees en als tussengerecht lamprei² met kruidnagels en saus.

¹ Een soort pompoen, welke vrucht dikwijls « flesch » wordt genoemd, hetzij omdat ze daarop lijkt, hetzij omdat ze soms daarvoor gebruikt wordt.

² 1. Gallo-Romeins lampreda, soort zeevis. 2. Jong-konijn.

In 1521 werd in de abdij van Nieuwenbossche een non gekleed "*Lijntje van den Damme*" was haar naam. Op de oorkonde (oudst bekende spijskaart) stond het volgende:

Eerst rapen gestampt
Oestersche hammen
Coevoeten metten cointen
Rentvlees met grooten stieken
Braetverken cameleyne
Cleen pasteynkings

Cleen Pasteynkings werin vleesch
Scauwerin, cappers
Eentvogels de dodine
Kiekenen ghestrect cucommeren
Ghebraen rentvleesch

Cleen pasteynkings ghebac
Verssche boter
Vynckeltaerten
Rys
Rou fruyt
De vier saen;

In 1523 werd een banket gehouden toen de non "*Lijntje van den Damme*" geprofest werd. Volgens de rekeningen kocht men kappers, gember, nagelkruid, muskaatnoten, komkommers, radijs, 17 kiekens, 4 konijnen, 2 hazen, 4 patrijzen, 4 sneppen, 3 watersneppen, 2 schapen, 2 ganzen, 2 braadvarkens, 2 hespen, spek, 1 zwaan, 4 eenden, 2 karpers en 1 snoep, 2 tongen en 2 pladijzen.

De inhaling van de graaf van Vlaanderen was een prachtige plechtigheid met kostelijk banket in 1791. De leden van de Staten van Vlaanderen hebben zeker moeite gehad om van tafel recht te staan na wat hen op tafel werd voorgezet.

Twee "flans", 16 "entrées en hors d'oeuvres", 12 assiettes volantes, jambon masqué, tarbot, 4 entremets en 19 rôtis. In het totaal 61 verschillende schotels om te eindigen met « Les desserts de cette table consistent en toutes sortes de fruits, caramelles et autre autres espèces de rafraîchissements.

De Europese culturele ontwikkeling is nauw verweven met veranderingen van de voedingsgewoonten. Duizenden jaren lang was de mens aangewezen voor zijn voedsel op zijn natuurlijke omgeving tot de mens op den duur zijn omgeving wist om te vormen en naar zijn hand te zetten wat de ontwikkeling van de eetcultuur totaal veranderde.

In de tweede helft van de 18de eeuw sierde de aardappel zowel de rijkste als de armste tafels in Noordwest – en Centraal-Europa. In de 19de eeuw was de aardappeloogst vele malen groter dan die van de tarwe. Misoogst betekende zelfs in 1845/1848 hongersnood in heel Europa. Litho 1880 Franz Meerts

Asperges bleven tot vrij recent luxe tuingroenten. Reeds in de middeleeuwen werden ze gegeten. Schilderijtje 19de eeuw Ed. Manet

Soldaten van Napoleon

Guido Henderickx
Weerde

De Franse bezetting, na de slag van Jemappes (6 november 1792) was voor België niet van lange duur. De nederlaag onder Dumoriez te Neerwinden (18 maart 1793) liep uit op de ontruiming van onze gewesten door de Fransen, tot grote voldoening van onze bevolking, met uitzondering van die van het land van Luik, waar de Franse soldaten geestdriftig waren onthaald.

De Oostenrijkse troepen en hun verbondenen, Engelsen, Hannoveranen Hollanders en Pruisen konden amper een goed jaar stand houden, want op 26 juni 1794 werd te Fleurus de beslissende slag geleverd met als gevolg, dat voor een tweede maal de Belgische provinciën onder Frans bewind kwamen.

Op 1 oktober 1794 werd België definitief bij Frankrijk ingelijfd. Het land werd in departementen verdeeld. De inwoners werden "*Fransen*", doch niet met het genot van de rechten der Franse burgers.

De Franse bezetting drukte zwaar op onze bevolking. In september 1798 werd de wet op de militaire Conscriptie uitgevaardigd. Zij was in strijd met de traditie, van oudsher gevestigd in de Nederlanden, dat niemand, in geen enkel geval, aan militaire dienstplicht worden onderworpen.

Het kwam tot een gewapende opstand, want de Conscriptie had de maat doen overlopen, nadat de laatste overblijfselen van de vroegere vrijheden ontnomen waren. Men kent de geschiedenis van de "*Boerenkrijg*".

De resultaten van de Conscriptie waren pover. Op 17.000 opgeroepen dienstplichtigen in 1799 kwamen er maar 5.500 in de regimenten terecht en onder deze 5.500 telde men achteraf nog meer dan 2.000 vaandelvluchtige.¹

In 1802 was de toestand enigszins veranderd. Toch waren er nog meer dan vijftig procent weerspanningen in de meeste departementen en de huidige provincie Antwerpen sloeg het record: op 2.092 ingeschreven conscripts waren er 1.680 die zich niet aanboden.²

In België had men het bericht over de staatsgreep die Bonaparte aan het bewind bracht, met voldoening vernomen; niet om Bonaparte, wel om de nederlaag van het Directoire. Doch de opstandige geest bleef voortleven, en de moeilijkheden in verband met de Conscriptie duurden voort.

---

¹ Lamberty M. De Politieke geschiedenis (boek I van deel IV van « Geschiedenis van Vlaanderen ») Brussel 1949

² Lanzac de Laborie L. de : La Domination Française en Belgique : Directoire – Consulat – Empire (1795-1814) Paris, 1985 2 delen.

De Prefect van het Departement de la Dyle (Brabant) schreef in 1805: “Zij, -de Belgen-, genoten vroeger een soort zelfstandigheid. Zij zijn gehecht aan hun gewoonten die hen vrijstelden van militaire dienst. Het ontbreekt hun niet aan moed, maar zij willen er slechts gebruik van maken voor hun persoonlijke verdediging of voor de verdediging van hetgeen zij nog hun land noemen”.³

De rapporten van de prefecten in verband met de Conscriptie waren zeker niet van partijdigheid ontbloot. Het stond wel vast, dat het algemeen verzet, zeer sterk bij de aanvang van het Keizerrijk, geleidelijk aan verminderde.

Natuurlijk vinden we ook auteurs, zoals Delhaize,⁴ die voorstellen alsof de Conscriptie zou ingeburgerd zijn want hij roept uit:

“Daarna kwam de glorie! De jaren 1805, 1806, 1807. Wie zou niet fier zijn geweest het uniform te mogen dragen van de onoverwinnelijke legers van de Grote Keizers”?

Hier mag ik wel opmerken dat deze Grote Keizer tussen 1804 en 1815 het leven heeft gekost aan 1.700.000 Fransen waarbij men mag voegen 2.000.000 mannen geboren buiten de grenzen van Frankrijk en gestorven voor hem als bondgenoten of gestorven door hem als vijanden. Ook zo voor jongens van onze streken en daarvan heb ik de overlijdensregisters van onze grote gemeente overlopen en ze genoteerd. Ik geef de datum dat ze genoteerd werden in de overlijdensboek samen met alle andere nuttige gegevens die daarin staan. Soms is het schrift moeilijk te lezen maar ik hoop zo correct mogelijk te zijn geweest. Ik heb in ieder geval één van deze moedige jongens in mijn stamboom kunnen inpassen en ik hoop er alle lezers mee te helpen.

EPPEGEM

16 januari 1810 **Julien Maria Penhalinx**

profession militaire

“Militaire remplaçant de Guillaume Barbier” (= vervanger van Guillaume Barbier)

gestorven op 6 januari 1810.

11 juni 1810 **Henri Tuyaeerts**

“conscrit de l’an 1809 »

geboren te Eppegem

fs Antoine en Elisabeth Schenens epicier (=kruidenier)

gestorven op 14 juni 1809 te Baal, Hongarije; 20 jaar oud.

5 oktober 1811 **Pierre Sammeson**

“militaire fusilier 2e compagnie, 4e battalion, 112e regiment de Ligne”

geboren te Rijmenam

gestorven op 13 september 1810 ; 22 jaar oud in het

“Hôpital St Cyprien à Gironne en Espagne”

fs Gerard Louis en Anne Hanswenden

³ Lamberty M. « De Politieke Geschiedenis (boek I van deel IV van « Geschiedenis van Vlaanderen ») Brussel 1949

⁴ Delhaize J. La Domination Française en Belgique. Bruxelles 1911.

6 september 1812 **Josse Van Boucksem**
"Forgeron au Maritime" (=smid bij de Marine)
geboren te Eppegem
fs Josse van Boxem en Elisabeth Stroobants
gestorven "Hôpital militaire à Hemiksem à Anvers le 7 janvier 1812; 24 jaar oud.

ELEWIJT

13 december 1813 **J.B. De Coninck**
fs Guillaume (+) en Claire Van Leemputte
"Brigadier au 11e regiment de chasseurs à cheval 1e escadron, 6e compagnie"
gestorven te Elewijt

13 mei 1818 **Guillaume Van Kerckhoven**
demeurant à Elewijt (= verblijvend te Elewijt)
"Abatteur de bétail" (= slachter)
Ex-militaire, geboren te Boortmeerbeek
Gestorven te Brussel

29 maart 1819 **Pierre Usewils**
"Flanqueur 3e battalion 1e compagnie"
gestorven te Brussel

ZEMST

22 juli 1808 **Henri Doms**
"Conscrit refractaire"
geboren te Sempse
gestorven: "Hospital Militaire de Lille le 5/6/1806; 22 jaar oud."

22 juli 1808 **Jacques De Leeuw**
« Conscrit refractaire »
geboren te Sempse
gestorven : « Hôpital Militaire de Lille le 21/6/1808

22 juli 1808 **Antoine Rens**
« Grenadier 9^e Battalion 7^e Regiment de Ligne »
geboren te Sempse
gestorven : Hôpital de Mont Callis le 4 juillet 1808

25 juli 1808 **Jean Van den Hont**
"Fusilier 5^e Compagnie 2^e Battalier 9^e Infanterie de Ligne"
geboren te Sempse
gestorven : Hôpital de Castelagge le 1/11/1807

15 september 1808 **Jacques Steemans** (zie kopij 1 en 2: Rijksarchief Brussel)

geboren te Sempse en 21 jaar oud

“Huzard 9e regiment 2e escadron 6e compagnie”

fs Jean François en Petronel Dietens (staat niet op de kopij van het Rijksarchief te Brussel maar is wel te vinden in overlijdensakte – gemeentearchief Zemst)

gestorven: “Hôpital de Danzig le 4/2/1808”

doodsoorzaak: Fièvre lente

5 oktober 1809 **Guillaume Govaerts**

“Fusilier 103e Regiment Infanterie de Ligne »

fs Jean Baptiste en Jacqueline De Wit

gestorven : « Hospitaal d’Eberdorf le 22/6/1809 » ; 19 jaar oud.

21 maart 1810 **Pierre Carconville** (wordt verder door in de overlijdensregisters nogmaals genoteerd met meer gegevens)

“Fusilier 4e Compagnie 1e Battalion 112e regiment Infanterie de Ligne”

gestorven : « Hôpital Militaire de Remweg à Vienne le 12/9/1809

25 maart 1810 **Jean Michel Janssens**

« Tirailleur Grenadier à pied de la Garde 2e Campagnie 1e battalion

fs Guilliam Janssens

gestorven : Hôpital Militaire de Remweg à Vienne le 24/9/1809

27 augustus 1810 **Henry Van Boscem**

“Fusilier 103e Régiment d’Infanterie”

fs Philippe en Anne Marie Lennens journalier (= dagloners)

gestorven : Hôpital Civil Metz le 13 avril 1809; 20 jaar oud

9 september 1810 **Pierre Carconville** (zie hoger !)

Fusilier

Fs Jean Baptiste tisserand (=wever) en Elisabeth Van der Elst journalière (=dagloonster)

Gestorven: “Hôpital Remweg à Vienne le 1/9/1809; 22 jaar oud.

18 december 1811 **Jean Baptiste Verdickt**

geboren in Sempse

“Fusilier 4e compagnie 103e regiment d’infanterie”

fs Jacques en Anne Catherine Ceuppens

gestorven : « Hôpital de l’Evertzi (?) commune de Pampelona le 13/9/1810

18 december 1811 **Jean Baptiste Goossens**

geboren te Vilvoorde

“Grenadier”

gestorven: “Hôpital de Leolu (?) le 10/11/1809”

11 december 1811 **Henry Beesmans**

geboren te Leuven

“Fuselier”

gestorven: Hôpital Medine le 10/2/1810

18 december 1811 **Jean Baptiste Leemans**
“Grenadier 103e regiment d’Infanterie »
fs Guillaum en Marie Therese Spruyt cabaretiers
gestorven : Hôpital Semweg à Vienne le 8/8/1809

7 mei 1813 **Guillaume Verhasselt**
geboren te Sempse
“Soldat 3e compagnie 3e Battalion du Train d’Artillerie”
32 jaar oud ; verblijvend te Toremblanca
fs Guillaume (+) en Anne Marie Magnus
gestorven : Te Tortesa op 16/12/1811

7 mei 1813 **Jean (Mustel) De Win**
“Soldat 5e Battalion du train d’Artillerie”
fs Norbert (+) en Jeanne van de Wijngaerd
30 jaar oud; “demeurant près d’Hanaro en Navarre - Espagne
gestorven : Manero 15/10/1812 « *Tue par les insurgés espagnols* »

11 augustus 1813 **Jean Pierre Goovaerts**
geboren in Sempse verblijvende te Metz
kanonnier; 22 jar oud
fs Pierre en Van Eeckhout
gestorven 29/4/1813 te Metz

19 december 1813 **Jean Lauwers**
geboren in Sempse
“Soldat 147e Regiment Infanterie de Ligne”
fs Pierre (50 jaar oud) en Elisabeth Siverans (47 jaar oud) dagloners
gestorven: “Hôpital de Bensberg le 4/6/1813

juni 1814 **Joseph Verstraeten** (zie kopij 3)
geboren Sempse departement de la Sarre (?)-(Senne)
« Grenadier 2e Battalion 147e regiment de Ligne »
gestorven : « Hôpital de Nimegue le 6/5/1813
dooroorzaak : koorts

- onderaan de akte staat : « nota : Verstraeten Jos
né à Vilvorde Dept. De la Dyle

Deze soldaat zal niet de eerste zijn die verkeerdelijk wordt ingeschreven in de registers.

14 januari 1814 **Michel Steenmans**
“Canonier 6e regiment d’Artillerie à cheval”
gestorven te Metz 20/6/1813; 22 jaar oud.
Doodsoorzaak: koorts

17 februari 1816 **Antoine Rens**
“Grenadier 7e regiment de Ligne 4e battalion matricule huit cent soixante dix sept »
gestorven : Montcalier 5/7/1808 Dept de la Po (akte 227)
dooroorzaak : Fièvre nerveuse ; 19 jaar oud.

Januari 1821 Egide De Buyser

Geboren in Sempse

« Voltigeur; 3e compagnie, 2e battalion, 8e regiment de voltigeurs de la Garde Imperiale”

gestorven : « Hôpital de Saint Nicolas civil 16 november 1813

doodsoorzaak : Fièvre maligne.

Maand februari 1808 Groot Leger

Uittreksel Overlijden
Militair hospitaal van Danzig

Uit het overlijdens register van het voornoemde hospitaal werd dit uittreksel genomen waarvan volgt:
De genaamde Jacques Stemans, huzard in het 9de, Regiment tweede escadron, zesde compagnie, geboren te Sempse kanton en departement van de Dijle is in dat voornoemde hospitaal opgenomen de 22 van de maand november van 1807, en is er gestorven de vierde van de maand februari 1808, tengevolge van langzame koorts.
Ik ondergetekende directeur van het voornoemde hospitaal, bevestig het huidige document voor waarheidsgetrouw en in regel met het overlijdensregister van, voornoemd hospitaal.
Gedaan te Danzig de tweede van de maand maart 1808. getekend B. Roux.....
Wij oorlogscommisaris, belast vanwege de politie van het militair hospitaal, getuigen dat de handtekening hierboven van de heer Roux, directeur in regel is.
Gedaan te Danzig de tweede van de maand maart jaar 1808. Getekend.....;

MOIS	NOMS PROPRES	
DES	DES	
DÉCÉS.	DÉCÉDÉS.	ACTES DES DÉCÉS.
1808 Mars Février	Stemans Jacques	<p>Grand Amiral Extraord. Mortuaire Hôpital Militaire De Danzig</p> <p>Du Registre des Décés dudit hôpital, a été extrait ce qui suit Le nommé Jacques Stemans huzard au 9me Rég^t Demarcé Escadron, 6e Compagnie, natif de Sempse département de la Dyle est entré audit hôpital le vingt deux de novembre an 1807, et y est Décédé le quatre de Mars de l'an 1808. Par suite de Fièvre lente.</p> <p>Je Soussigné Directeur dudit hôpital, certifie le présent extrait véritable et conforme au Registre des Décés dudit hôpital.</p> <p>Fait à Danzig le deux de Mars de l'an 1808. Signé B. Roux</p> <p>Nous commisaires de guerre chargés de la Police de l'hôpital de Danzig, certifions que la Signature ci dessus est celle de M. Roux Directeur, et que son nom doit y être ajouté.</p> <p>Fait à Danzig le deux de Mars de l'an 1808. Signé M. M... Pour copie conforme J. goens maire adj</p>

Overlijden uittreksel Militair hospitaal van Danzig

Uit het overlijden register van het hospitaal is uitgenomen wat volgt:
De genaamde Jacque Stemans, husard, in het 9de regiment D' Bussards
Geboren te Sempse departement van de Dijle is opgenomen in voornoemd
Hospitaal de 22 van de maand november van het jaar 1807.
In ondergetekende, Directeur van het voornoemde hospitaal, bevestigt dat
Voornoemd document echt en gelijkvormig is aan het overlijden register
van het voornoemde hospitaal.

Gedaan te Danzig de vierde van de maand februari 1808
Wij, oorlogscommissarissen belast vanwege de politie van het hospitaal
Van l' Arsenal bevestigen dat de handtekening hierboven deze is van de
Heer Roux, directeur, en dat geloof hier moet aan gegeven.
Gedaan te Danzig de vijfde van de maand februari 1808.

Grande Armée. EXTRAIT MORTUAIRE.

Mois de _____ Hôpital Militaire de Danzig.

Du registre des décès dudit hôpital à été extrait ce qui suit

Le Nomyné: *Jacque Stemans*
husard, au 9me Regt D' Bussards

natif de *Sempse* canton de _____
département de *la Syle* est entré audit hôpital le *vingt deux*
du mois de *Novembre* an *1807* et y
est décédé le *quatre* du mois
de *Fevrier* an 1808 par suite de *fièvres*

Je soussigné, Directeur dudit hôpital, certifie le présent extrait
véritable et conforme au registre des décès dudit hôpital.
Fait à Danzig le *quatre* du mois de *Fevrier* 1808

[Signature]

Nous, Commissaire des guerres chargé de la police de l'hôpital
de *l'arsenal* certifions que la signature ci-dessus est
celle de Mr. *Roux* — Directeur, et que foit doit y être
ajoutée.
Fait à Danzig le *Cinq* — du mois de *Fevrier* an 1808

[Signature]

Mei 1817

Verstraeten
Joseph

Overlijden bericht
Gemeente van Nimegue
Hospitaal van Nimegue

Uit het register van overlijden van voornoemd hospitaal werd overgenomen van hetgeen dat volgt, de heer Verstraeten Joseph, grenadier in het 2de bataillon van het 147ste regiment de Ligne, geboren te Sempse, departement van de Sarre, is opgenomen in voornoemd hospitaal in de maand april van het jaar 1813, en er overleden is de zesde van de maand mei, tengevolge van koorts.

Ik ondergetekende, econoom van het voornoemde hospitaal getuig dat dit uittreksel echt en gelijkvormig is aan het overlijdensregister van voornoemd hospitaal.

Gedaan te Nimegue de zesde van de maand mei 1813. getekend Carlu.

Wij, commissarissen van oorlog belast met de politie van het hospitaal te Nimegue getuigen dat de bovenstaande handtekening wel degelijk van de heer Carlu is en dat geloof hier moet aan gegeven worden. Gedaan te Nimegue de 10de van de maand mei 1813. Getek. Trament

Nota: Verstraeten Jos is geboren te Vilvoorde, dept van de Dijle.

MOIS des DÉCÈS.	NOMS PROPRES des DÉCÉDÉS.	ACTES DES DÉCÈS
mai 1817	Verstraeten Joseph	<p><i>Extrait Authentique</i></p> <p><i>Commune de Nimegue</i> <i>Hopital de Nimegue</i></p> <p>De registre de Deuo du dit hospital a été extrait Lequel fut le Sieur Verstraeten Joseph Grenadier au 2me Bataillon de 147me Regiment de Ligne, mort de Sempse Departement de la Sarre, est entré au dit Hospital le ... du mois d'April, l'an 1813. et y est de ... du mois de mai par suite d'une de l'oussign Econome du dit hospital lequel est extrait véritable, et conforme au registre de Deuo du dit hospital. fait à Nimegue le ... du mois de mai 1813. Signé Carlu, plus bas de l'oussign Commissaire de Guerre chargé de la police de l'hospital de Nimegue lequel que la signature de Deuo est celle de Mr Carlu Econome, et qui foi doit y être ajoutée fait à Nimegue le ... du mois de mai 1813. Signé Trament. un l'oussign au bas de ce est extrait Nota Verstraeten Jos. né à Vilvoorde Dept de la Dijle.</p> <p><i>L. S. Meijssner</i></p>

TURF STEKEN ANNO 1800.

Roger Van Kerckhoven
Augustus 2000

Vooraf: *Dit relaas is slechts een verhaal; zo zou het kunnen gebeurd zijn. De personen zijn gekozen uit de volkstelling van 1794. Aan de hand van een verhaal kunnen wij ons beter inleven in de situatie van toen. De informatie werd getrokken uit de minuten van notaris Verstraeten, gecombineerd met inlichtingen uit vele archieven.*

Den tweeden sondagh na Paeschen

Na de hoogmis was de afspanning "*In den Hert*" haast helemaal vol gelopen. Lisa, de meid, liep van de ene naar de andere tafel om de potten te vullen. Brouwer Martinus Van Haecht, de waard, zat naast de notaris, bij het venster. Hij glunderde want het beloofde een goede verkoopdag te worden. Henricus Van Kerckhoven, de "*schrijver*" van de notaris, zat alleen aan een tafeltje. In afwachting van zijn taak, scherpte hij de veren aan. Uit zijn lange pijp kringelden rookwolkjes naar het plafond. Voor hem lag een stapeltje papieren waarop hij de namen van de kopers zou noteren. Op de hoek stond zijn onafscheidelijke inktpot en een houten doosje met ganzenveren. Lisa bediende hem; zijn grote tinnen pot werd gevuld met koel, bruin bier.

Aan de lage tafels zaten de pachters druk te overleggen. Eigenlijk was dat nergens meer voor nodig en toch konden zij het niet laten. Dat het eerste bod de twintig gulden niet mocht overschrijden was een oude traditie, dat hoefde geen afspraak. Wie naast wie zou kopen was reeds beslist: je kon het afleiden uit de plaats waar zij waren gaan zitten.

Rik Ruysvels had naast bakker Gerard Van Nieuwenhoven plaatsgenomen. Zij waren vaste klanten die iedere zondag hun druppel jenever kwamen drinken. Dokter Bellemans, door iedereen "*den chirurgijn*" genoemd, kwam bij de notaris zitten. Ook hij was een vaste klant in de afspanning, terwijl de meeste aanwezigen meestal in de herberg van Henricus Verstraeten te vinden waren.

Notaris Verstraeten stak de hand op. Dit was het afgesproken teken. Henricus Van Kerckhoven stond recht, schraapte zijn keel en riep: "*Lisa, schenk de potten nog eens vol op kosten van het godshuis*". Martinus, beter gekend als Mette, werd door iedereen aangekeken, want hij was de milde schenker die de zaken van het godshuis van Oliveten, in Semps, behartigde. "*Op het godshuis*", riep de notaris luid. Al de potten gingen de lucht in en iedereen nam een flinke teug. Het was vanzelf stil geworden. Toen de potten terug op de tafels stonden nam de notaris het woord: "Dit jaar zal de turfsteking in den Rondenbempt plaatsvinden op 9 en 10 mei. Henricus zal, zoals elk jaar, de voorschriften voorlezen, voor de verkoop kan beginnen".

Henricus stond recht, nam zijn minutenboek en las voor met monotone stem.

De coopers sullen t' saemenderhand moeten steken den 9 en 10 mey te beginnen smorgens om vyf uren ende sullen moeten steken soo ende gelyk het hun sal worden geordonneerd.

Item is conditie dat sy coopers geene vergoedenis ofte afslag en sullen commen te pretenderen op hunne coopsomme 't sy de selve bevlekt waren met eenige aerde ofte andersints.

Soo haest de seven eerste coopen in de eerste linie sullen wezen uytgesteken, het aen de vercooper sal vry staen om te voor commen het afcalven het water in de gehele linie te laten commen sonder eenige vergoedenis te moeten doen aen de gene alsdan ten gronde niet en sullen wezen uytgesteken.

De coopers syn gehouden van elcke coop te weren twee suffisante manspersonen met eene cuyp om het water uyt te hoosen, die sullen moeten hoosen soo lange ende gelyk het hun sal worden geordonneerd.

Item moeten de coopers den turf leggen binnen de viertien dagen naer dat hy sal wesen gesteken, waer dat het hun sal worden geordonneerd, ende moeten sy coopers den turf in't steken houden vier voeten van den put, mitsgaeders moeten sy coopers volgen de ordinaire wegen andersints te moeten vergoeden de schaede, ende mogen sy coopers in't stellen van hunnen turf niet kelderen.

De coopers sullen den turf moeten opmaeken, binnen de eerst comende viertien dagen, wanneer den selven turf droog synde 't seffens buyten den grond der vercooper moeten amouveren".

De eerste koop, alsook de laatste, van iedere linie, was een voordeel: je moest slechts aan een kant rekening houden met een andere koper. Die kopen waren aan de gegoede pachters voorbehouden want ze hadden er een paar gulden meer voor over. Rik De Keyser deed meteen een bod van 26 gulden. Niemand durfde het aan om met de jeneverstoker te concurreren. De prijs was trouwens hoog genoeg voor een halve roede turfgrond. Rik knipoogde naar zijn buurman, Frans Van Asbroeck, die voor 23 gulden de aanliggende koop bood. Je kon maar beter een goeie buur naast je hebben want elk jaar was er wel een ruzie onder de turfstekers. Pauwel De Rey wachtte tot de laatste koop van de eerste linie om een bod te doen. Daarmee was hij zeker dat hij een eind dicht bij de Weerdsche Wegh zat, wat het ophalen gemakkelijker maakte.

Terwijl Henricus de namen van de kopers op papier zette, hervatte het geroezemoes. Notaris Verstraeten moest na elk bod opnieuw om stilte verzoeken. Middenin een linie lag de prijs iets lager omdat het moeilijker werken was. De weduwe van Hendrik Lepagie was er weer in geslaagd om slechts 19 gulden te bieden om haar deel binnen te rijven.

De verkoop werd besloten met een handtekening. De kopers vormden een lange rij voor de tafel van Henricus Van Kerckhoven. Hij dopte de ganzenveer in de inktpot en liet de kopers, om beurt, tekenen. Slechts enkelen slaagden erin om hun naam op het papier te krassen; de meeste ondertekenden met een onhandig kruis. Henricus was blij als het blad gespaard bleef van vegen en vlekken want na een paar potten bier krabbelden ze er op los.

Het laatste gerstennat werd in één teug naar binnen gegoten. Even later zaten alleen de notaris, Mette en Henricus in de gelagzaal. Lisa bracht een fles wijn uit de voorraadkelder van de waard. Het was middag, de geur van gebraden vlees verdreef het aroma van de wijn. Met een handdruk namen de heren afscheid van elkaar.

De kaarsen en de schietgebeden waren niet tevergeefs geweest: de maand mei kondigde zich aan als een droge maand. Op 9 mei, voor dag en dauw, trokken de stekers naar den Rondembemt. Jeneverstoker Rik De Keyser was de enige die de met paard en kar zijn knechten naar de beemd voerde. Al de anderen hadden hun gerief op de kruiwagen geladen. Mette Van Haecht was reeds voor zonsopgang vertrokken. Voor de kopers aankwamen inspecteerde hij het terrein. Het gras was heel kort gemaaid en de stokken die de percelen afbakenden, stonden keurig op hun plaats. Hij begroette de stekers en gaf de laatste aanwijzingen. Elk perceel werd met koorden begrensd. De knechten van Rik konden hun ongeduld moeilijk bedwingen. Hoewel er bepaald was dat iedere koper twee mannen nodig had om het water uit de voren te scheppen, waren er vrouwen en kinderen meegekomen om deze taak op te knappen. Celina Coosemans kwetterde er lustig op los want "*de scheppers*" hadden nog even de tijd om toe te kijken. Langzaam werden de lange spaden de turfgrond ingestampt. Het was echt labeurwerk en je moest de tred van je buurman bijhouden. De knechten gaven natuurlijk het tempo aan. De sterke bonken waren extra gemotiveerd want als de meester iets belooft gaat de inspanning minder zwaar wegen. Ze glunderden als ze de anderen zagen ploeteren terwijl hun spaden de grond in gleeed alsof het zand was. Eenmaal de graslaag door ging het wat makkelijker. De eerste plakken turf wogen niet zo zwaar omdat ze niet veel water bevatten. Doe dieper de voor, hoe zwaarder de steken wogen. Petrus Van Der Weerden, niet meer van de jongste, was de beste turfsteker van het dorp. Niemand kon zo precies met de spade steken als hij. Al de plakken die hij op de kant legde, waren even groot. De "*scheppers*" namen de eerste plakken op en stapelden ze op ruim vier voeten van de linie. Met de plakken van Petrus kon je een muur bouwen terwijl de knechten al enkele misbaksels in de stapel moesten verstoppen. Indien de plakken uit elkaar vielen door teveel geweld konden ze moeilijk gestapeld worden en droogden ze trager. Rond half negen legde Mette het werk stil voor een eerste pauze. Terwijl de stekers de handen gingen wassen in de beek, brachten "*de scheppers*" de rieten manden aan. De mannen haastten zich om het beste plaatsje op de kruiwagen te bemachtigen. Vooral de verse melk smaakte heerlijk. Terwijl ze de hompen brood naar binnen werkten drong het grondwater langzaam in de sloep. Nog voor de middag zouden de turfstekers met hun klompen in het natte slijk staan. De "*hoosers*" konden hun werk aanvatten. Langsheen de linie, aan de andere kant van de stapels, werden houten kuipen bij de sloep gezet. Met kleine emmers werd het water in de kuipen gegoten. Vroeger schepte men het water gewoon over de kant maar een gedeelte kwam weer in de sloep terecht en het slijk op het gras moest achteraf verwijderd worden. Bij het "*hoosen*" kwam het erop aan het water weg te krijgen zonder de stekers te hinderen. In geen tijd liep het water hen van de benen. Op blote voeten ploeterden zij door de sloep. Celina loerde naar de anderen. Wanneer zij nog maar dacht dat iemand te weinig schepte, maakte ze nijdig een opmerking. "*Is er een gat in uwe emmer*"? al dan niet vergezeld van een vloek. Beginners kregen het verwijt dat ze meer slijk dan water bovenhaalden. Hoe dieper de sloep werd, hoe meer Mette toekeek of de kanten loodrecht bleven. Het was verboden te "*keldereren*" maar niet alle stekers hielden

zich daaraan. Verleden jaar nog had Jacobus Ceuppens de laatste steek zo schuin gestoken dat hij een halve steek winst had. Eenmaal het grondwater vrije loop kreeg verdween het bedrieglijk opzet voorgoed. De laatste steek was de moeilijkste. Mette liep gedurig heen en weer. Hij maande de achterblijvers aan om wat door te zetten. Een van de knechten van Rik kreeg een opmerking omdat hij de steken te dicht op de kant legde. Mette was bang dat de kant zou "afcalven". De knechten waren al klaar met de stapel toen Jan Bastiaens de allerlaatste steek op de kant legde. "Ophouden hoosers"! riep Mette uit volle borst. Eer de laatste "hooser" uit de sloep gekropen was, stond het grondwater al hoger dan een volle voet. Het grootste gevaar voor "afcalven" was geweken. Al de kuipen, vol slijkerig water, werden voorzichtig op de kant van de sloep uitgegoten. Hoe hoger het water, hoe kleiner het gevaar dat de kanten zouden instorten. Terwijl de stekers en de "hoosers" hun klompen uitspoelden in de beek, sloeg Mette een laatste blik op de stapels turf. Hij was tevreden want de turf was van uitstekende kwaliteit. Geen wonder dat het godshuis Oliveten de Rondenbempt als een schat beschouwde. Een beemd die naast gras een paar honderden gulden per jaar opbrengt is immers een gouden ei.

Zon en wind zorgden ervoor dat de stapels turf heel snel zouden drogen. Iedereen wilde zijn portie zo vlug mogelijk naar huis want helemaal veilig lag zij daar niet. Over de Weerdsche Wegh weg trok de lange sliert kruiwagens huiswaarts. Veel gepraat hoorde je niet. Wat er gezegd werd ging verloren in het gerammel van spaden en emmers. De rook uit de schouwen kondigde een stevig avondmaal aan. Voor de meeste was dat niet meer dan soep met brood en misschien een bord brokkenpap. Voor de knechten stond een lap varkensvlees te wachten op de hongerige magen. Een kuip warm water uit de ketel zou de stramme armen en benen nieuw leven inblazen. De avondkoelte werd gebroken door de warmte van de haard die lang bleef nazinderen. Intussen was de zon al weggezakt achter de kruinen van Bos. Ze zochten hun strozak op want morgen zou het weer vroeg dag zijn. Een week later was de turf droog genoeg om naar huis gebracht te worden. Helemaal droog hoefde hij niet te zijn want dan vielen de plakken te gemakkelijk uiteen. Het water was eruit gesijpeld zodat ze veel lichter waren geworden. Nadat de koeien waren gemolken stond de kruiwagen al klaar. Het voeren van de kruiwagen was mannenwerk, vrouwen en kinderen hielpen door het leidzeel te trekken. Om de pijn van het zeel te verminderen bonden ze een zakje met stro om de schouder. De wielen maakten diepe sporen in de weg. Om het gesleur dragelijk te maken werden rustpunten voorzien. Wie onder de kerktoren woonde hoefde slechts een dik kwartier te lopen met de zware vracht, voor de anderen was het een lange tocht met vele rustpunten. De lege kruiwagen werd door zoon of dochter gevoerd om de rug van de voerman wat te sparen. Rik De Keyser had het veel gemakkelijker: zijn knechten moesten de turf tot op de Weerdsche Weg brengen waar een kar te wachten stond.

Het kon een paar dagen duren vooraleer de turfplakken aan huis waren. De plakken werden tegen de droogste muur van het huis gestapeld. Daar kon hij nog enige weken drogen. Elke regenvlaag beschadigde de bovenste laag. Daarom werd de turf zo vlug mogelijk onder een afdakje gelegd. Na de zomer moest hij naar binnen. Veel plaats was er niet in een lemen woning en op het pachthof al evenmin. De gegoede pachters konden beschikken over een "torfcot". Ze lieten de wind door de plakken waaien maar de deur moest gesloten blijven: loslopende kippen waren verzot op wroeten in de turf.

Turf werd alleen gestookt als de haard, of de kachel, moest aanblijven. In de zomer werd er uitsluitend hout gestookt. Eigenlijk was turf een ideale brandstof om het vuur aan te

houden zonder veel brandstof te verbruiken. De openhaard kreeg eerst een flinke portie hout. Op de smeulende assen werden een paar scheppen turf gestrooid. De haard leek op een reuzenpijp die heel langzaam de tabak verteerde. Wie echt bedreven was in het stoken van turf kon de haard of de kachel uren laten smeulen met een enkele schep turf. Veel hitte kon je er niet van verwachten. Een paar houtblokken op het smeulend as en de ketel kon opnieuw gestookt worden.

De pastoor, noch de notaris stookten turf. Regelmatig stond "*den houille wagen*" van Mette voor hun deur. Zij konden het zich permitteren.

Samenvatting

De verkoop rond Pasen, meestal ter plaatse, soms in een herberg.

Het steken van de turf begin mei.

Het ophalen veertien dagen na het steken.

Het drogen in open lucht.

Het drogen binnenshuis.

Het stoken.

Wat is turf? Bruine viltachtige brandstof van half vergane plantedelen. Men onderscheidt hierbij hoogveenturf of lange losse turf, die uit de bodem wordt gesneden en gedroogd en laagveenturf, (korte vaste turf) die uit de plassen wordt gebaggerd en gedroogd.

VLAMINGEN en WALEN

bekeken door de ogen van een Waals oud-burgemeester.

R. Heya
Pousset

De eerste belangrijke eigenschap volgens ons is dat de Vlamingen veel ijveriger en moediger zijn dan de Walen maar ze kunnen niet lachen terwijl de Walen veel hartelijkere en vurigere zijn. We hebben ook vergelijkingen gemaakt op verschillende vlakken tussen de twee gemeenschappen:

Ruimte.

Vlaanderen is een plat land waar de fiets erg gewaardeerd is.
Wallonië daarentegen is meer heuvelachtig.

Folklore.

De Vlamingen zijn meer gehecht aan hun feesten dan de Walen en de feesten zijn ook meer half folkloristisch half godsdienstig overal in Vlaanderen. Alleen het feest van de 15 augustus in Outre-Meuse heeft twee aspecten. Er zijn veel feesten in Vlaanderen tegenover Wallonië (Binche, "Doudou", grote steden). Er zijn grote carnavalsfeesten in het Duitssprekende grensgebied.

Wat betreft de processies in Wallonië, ze zijn parochiegebonden terwijl in Vlaanderen deze een hele stad beroeren, ze waren oorspronkelijk godsdienstig getint maar worden nu met folklore verbonden.

Toerisme.

Vlaanderen heeft de kust en prachtige steden zoals Gent, Brugge, Ieper, Kortrijk, Leuven, Mechelen en tenslotte Brussel.

De Walen hebben de Hoge Venen, de Baraque Michel, de Baraque Fraiture, de Ardennen, Luxemburg en de steden Luik, Namen, Hoei, Bergen, Doornik en andere...

Om hun vakantie door te brengen gaan de Walen dikwijls naar het buitenland, de Vlamingen gaan naar de Ardennen, de Kust en minder naar het buitenland.

De Vlamingen gebruiken hun vakantie om iets te bezichtigen, terwijl de Walen hun vakantie gebruiken om te luieren en vrije tijd.

Sport.

De Vlamingen zijn sportiever (moediger), beter georganiseerd en beschikken over

- betere infrastructuur tengevolge van een betere politiek
- betere begeleiding

Zindelijkheid.

De Vlamingen zijn veel "properder" het is te zeggen ze respecteren het milieu. De stad Brugge is daar een beste bewijs van.

Dat getuigd van het verplicht te laste nemen van zichzelf, wat meer tot uiting komt bij de Vlamingen dan bij de Walen.

Industries.

Vlaanderen heeft ook veel nieuwe industries en is meer ontwikkeld en gemoderniseerd dan Wallonië. Denk maar eens aan "Flanders technologie"

In Wallonië zijn nog veel oude industries, gelukkig is er een nieuwe ontwikkeling in de biotechnologie.

De landbouw in Wallonië gaat meer achteruit dan in Vlaanderen.

Vlaanderen heeft veel meer troeven, o.a. met Antwerpen en Zeebrugge, de vlieghaven van Zaventem. Wallonië heeft alleen de Maas.

Geld.

Al het geld zit in Vlaanderen. De Vlamingen hebben zelfs een stuk van vijftig frank met de Vlaamse Leeuw erop en dat zonder reactie van Wallonië.

Taal

De Vlamingen zijn veel bekwamer in het taalgebruik en de communicatie. Er zijn veel meer Vlamingen die tweetalig zijn. Ze aanvaarden zelfs de aanbreng van vreemde woorden in hun taal. Veel Walen weigeren om de Nederlandse taal te leren, te spreken alhoewel ze onbewust toch uitdrukkingen gebruiken.

De taalgrens is het resultaat van de geschiedenis tussen de eerste en de vijfde eeuw na J.C. In de vijfde eeuw, bij de doorbraak van de Hunnen, als heel geduchte zwervende krijgers overschreden deze barbaren de Rijn en verspreiden zich in heel West Europa zonder de minste tegenstand.

In 476, de jonge Romulus Augustus werd ont kroont door Odoaker: het West-Romeinse Rijk hield op te bestaan, dat van het Oosten bood weerstand en ontpopt zich als het nieuwe Rome. Odoaker wordt koning van de Germanen in Italië.

In het Belgisch Gallië, steken de Salische en de Ripuarische Franken de Rijn over en politiek overheersen ze helemaal het land. Ze zijn echter te weinig om hun taal op te dringen in de streek dat zodanig geromaniseerd is ten zuiden van de baan Bonen-Keulen. Deze bewoners blijven de Romaanse taal spreken.

Daar tegenover, in de streken waar het gallo-romeinse volk dun gezaaid was, ten noorden van deze zelfde baan, werd de taal van de invallers aangenomen. Ze is de taal van de meeste bewoners van die streek.

De taalgrens deelt Belgen in twee leefgemeenschappen verschillend op cultureel plan.

Ze hervinden zich, onder de Frankische heerschappij vanaf de vijfde eeuw.

Nu nog is de baan Bonen-Keulen en de taalgrens niet toevallig.

- De Franken gaven hun naam aan het frankisch of germaans, achteraf wordt het de romaanse taal, om nadien na veel woorden van het grieks, latijn en enkele scherven van het keltisch te hebben overgenomen de huidige franse taal.
- De Nederlandse taal is een van de grote dialecten van het germaans.

*****

PERS

Heemkring speelt met tijd

HEMIKSEM - Maurice Van de Vreken, voorzitter van de heemkundige kring Heymissen, stelt de tentoonstelling op die de kring tijdens de Open Monumentendag organiseert. In het heemmuseum in de Sint-Bernardusabdij laten de leden het begrip 'tijd' in al zijn facetten zien. Zo is er onder meer een verzameling uurwerken en zandlopers te bewonderen. "Maar het begrip 'tijd' is ruim. We belichten ook een stukje geschiedenis", zegt Maurice Van de Vreken. In de Sint-Bernardusabdij lopen ook tentoonstellingen van de Hemiksemse cultuurraad, het Creatief Atelier en fotoclub Beco Licht & Schaduw.

(Foto Joris Herregods)

07.09.2000

Harmonie Sint-Martinus uit Weerde viert haar eeuwfeest

De koninklijke harmonie Sint-Martinus uit Weerde bestaat onderd jaar. Op het feestprogramma van jubileumjaar 2000 staan tal van activiteiten. Het vijfde luik spreekt zaterdag 9 september beslist de jeugd uit heel onze regio aan.

Over Rail Rock, het free podium en het muziekfestival, verneemt u op de volgende pagina alles. Maar er is meer. Omer Cromboom en Bart Marivoet stelden het jubileumboek *Kroniek van een harmonie* samen. Bij het eeuwfeest vond de vereniging het passend om op het verleden terug te blikken en op die manier hulde te brengen aan de stichters, de pioniers, de bezielers van het eerste uur. Voorzitter Willy Muyldermans vergeet daarbij ook de vele anderen niet die in de loop van de tijd met hun inzet de harmonie alle moeilijke periodes hielpen voorstaan. Op de foto symboliseert het oudste lid, Jozef Pasteleurs, de tijd van toen. Lieselotte Olbrechts is de jongste muzikant van Sint-Marti-

nus. Naar de toekomst toe hoopt de muziekvereniging de jeugd te kunnen blijven interesseren en motiveren. Dirigent Gerrit Calluy legt de link tussen het individuele en het groepsgebeuren van de muziekbeoefening. In het gedenkschrift schetsen Cromboom en Marivoet de groei van dorpsfanfare Sint-Martinus tot de huidige koninklijke harmonie. Ze schuiven daarbij diverse aspecten van het Weerdse maatschappelijk leven op het voorplan. Vooral via de overvloed aan beeldmateriaal krijgt de lezer van *Kroniek van een harmonie* een duidelijk zicht op de wijzigingen die zich gedurende de voorbije eeuw voltrokken.

Calluy, Pasteleurs, Olbrechts, Muyldermans en Omer Comboom.

Annoncenblad 5 oktober 2000

VVV en Toerisme Zemst

De vzw VVV en Toerisme Zemst is een feit. In de voorzitterszetel zit Louis Reydams uit Hofstade. Er werd al beslist om zo snel mogelijk een inventaris van het toeristisch patrimonium op te maken en na te gaan wat recreatief voor opwaardering in aanmerking komt. Ook het duidelijk in kaart brengen van wandel- en fietsroutes op het grondgebied van de Zemstse fusie behoort tot de aandachtspunten. In dat domein zal samenwerking met de buurgemeenten zich opdringen. Er wordt ook nagegaan welke manifestaties die verenigingen uit Zemst organiseren, voldoende attractief ogen om mensen van buiten de gemeente aan te trekken. Dergelijke activiteiten kunnen vanuit VVV en Toerisme Zemst ondersteuning genieten. Contactpersoon: Anne Peeters (015-62 71 21).

Kapel 't Hammeke snakt naar restauratie

Zemst

Juliaan Deleebeeck

De beschermde kapel van Onze-Lieve-Vrouw van 't Hammeke langs de Zenne heeft een stevige opknapbeurt nodig. Vocht en schimmels vreten de muren aan.

“Het gemeentebestuur van Zemst heeft al wat oplapwerk laten uitvoeren”, zegt VU-raadslid Flor Vande Sande. “Dat is goed bedoeld, maar het is slechts een pleister op een houten been. Ook de binnenkant van de puntgevel is aangevreten door het vocht. Het pleisterwerk schilfert af en de kalk valt uit de voegen.”

“Voor een degelijke onderhoudsbeurt is het advies van de Monumentenwacht aangewezen en moet er ook een dossier worden samengesteld”, zegt Flor Vande Sande, die ook waarschuwt voor de dijkwerkzaamheden aan de Zenne. Zwaar grondtransport en het timmeren van damplanken veroorzaken trillingen die het gebouw geen goed doen.

“Omdat deze kapel een beschermd monument is, moet de gemeente het advies vragen van de dienst Monumenten en Landschappen”, zegt schepen Willy Jacobs. “Alleen dringende instandhoudingswerkzaamheden mogen op eigen initiatief worden uitgevoerd.”

“De gemeente schreef al op 9 juni een brief naar de dienst Monumenten en Landschappen. Tot op heden bleef die onbeantwoord. Bij het verstevigen van de oever weet de aannemer dat hij de nodige voorzichtigheid in acht moet nemen om het gebouw niet te beschadigen. Daar zal ook toezicht op worden gehouden.”

Gazet van Antwerpen
4/10/2001

In 1999 vierde de kapel van O.-L.-V.-in-het-Hammeken haar driehonderdste verjaardag. Geen enkel gebouw uit onze gemeente bleef zo authentiek bewaard. Na de restauratie in de jaren 1979-'80 is de kapel opnieuw in haar glorie hersteld.

De oorsprong gaat terug tot het einde van de vijftiende eeuw. Dit is beslist een reden om de geschiedenis ervan te herschrijven. In 1828 liet de toenmalige pastoor een boekje drukken over de geschiedenis van de kapel. Hij vermeldde dat zijn gegevens ontleend werden aan een veel oudere uitgave die, voor zover wij weten, verloren is gegaan. In de jaren 1930 verscheen opnieuw een uitgave over haar geschiedenis. Dit werk steunde op historische gegevens maar toont vooral aan dat er heel weinig archief bestaat over de kapel. Indien we geen andere bronnen konden raadplegen dan zouden we alleen kunnen vertellen wat de vorige schrijvers ons voorgeschreven hebben. Door de overgang van het O.C.M.W.-archief te Mechelen naar het stadsarchief konden we nieuwe bronnen aanboren. Vooral in de boeken van het Gasthuis Sint-Pieter en -Pauwel vonden we nuttige informatie over het oude Zemst tussen 1400 en 1800. Aan de hand van die gegevens was het mogelijk om een andere kijk te krijgen op het ontstaan van de kapel.

Op foto's is de kapel van O.-L.-V.-in-het-Hammeken een witte oase in een zee van groen. De realiteit is minder fraai: de kapel zit ingesloten tussen een stinkende Zenne en een lawaaierige E-19. Verscholen achter de verhoogde dijk staat ze vereenzaamd te wachten op betere tijden.

De kapel in 1999.
Van: Archief gemeente Zemst

Inleiding: De geschiedenis van de kapel
Onze-Lieve-Vrouw-in- het-Hammeken
te Zemst door Roger Van Kerchoven –1999.

Heemkring Vilvoorde geeft geschiedenis van Delacre uit

ankzij de heemkundige kring Hertog Hendrik I staat de Vilvoordse geschiedenis van koekjesfabriek Delacre nu te boek. Auteur is Marcel Stappers die voordien reeds een dictionnaire in het Vilvoords dialect samenstelde en het wel en wee van de landelijke op papier zette.

ij de Vilvoordenaars roept de naam Delacre onmiddellijk beelden van de sociale verontwaardiging vanaf 1992 rond de sluiting van het bedrijf oplaaide. De vakbonden reageerden furieus met een staking tegen een bezetting van de fabriek. Uiteindelijk leidde het aanslepende conflict tot een vervroegde sluiting waarbij alle partijen en niet het minst de ongeveer vijfhonderd werknemers in het verliezende kamp stonden. Op de gronden van de voormalige vestiging van Delacre werd een wooncomplex gebouwd langs de Mimastraat en de havenlaan wordt thans de eerste fase van het Cocoon Park gere-

aliseerd. De voltooiing van de tweede etappe staat voor 2002 gepland. In het boek *De geschiedenis van Delacre Vilvoorde 1880-1992* gaat Marcel Stappers terug tot apotheker Ambroise Delacre die in 1879 als chocolatier het brevet van hofleverancier van koning Leopold II verwierf. Het Vilvoords hoofdstuk van Delacre start in 1880, met de uitbreiding van het gamma producten. Wegens de strategische ligging dicht bij de hoofdstad, de goede infrastructuur met de spoorweg en het zeekanaal evenals de aanwezigheid van overvloedige arbeidskrachten koos Delacre Vilvoorde voor de

Auteur Stappers en voorzitter Spruyt van de heemkring.

bouw van een nieuwe fabriek. Het hele verhaal, gul geïllustreerd, kost 795 fr. in de Vilvoordse boekhandel.

Publiciteit

ELEWIJT
015-618500

*meubelen en
algemene schrijnwerkerij*

GUNS

- Ramen & Deuren
- Rolluiken
- (muur)kasten op maat
- Plafond in hout
- ...

*Elewijtssteenweg 10,
Tel. + Fax :*

*1980 Epegem
015/61.22.12*

Centrale verwarming

JEAN-PIERRE SIXTE

Steppeke 25 - 1981 Hofstade

☎ 015 / 61 00 26

★ **INSTALLATIE CENTRALE VERWARMING**

GAS - MAZOUT

Gratis en vrijblijvend prijsopgave

★ **VERVANGEN KETELS - BRANDERS - BOILERS**

gas - mazout - elektriciteit

★ **REINIGEN EN AFSTELLEN VAN MAZOUT - EN GASKETELS**

met wettelijk attest

★ **DEPANNAGE EN ONDERHOUD**

7 dagen op 7

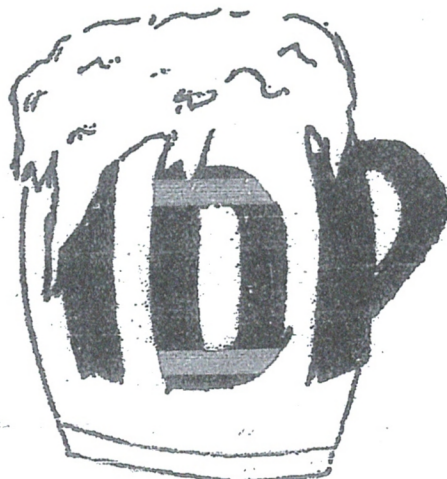
Alle merken branders en ketels

Meer dan 20 jaar ervaring

Café-Feestzaal

IN DEN PRINS

**Els &
Marc**

Grimbergen

Maes

Palm

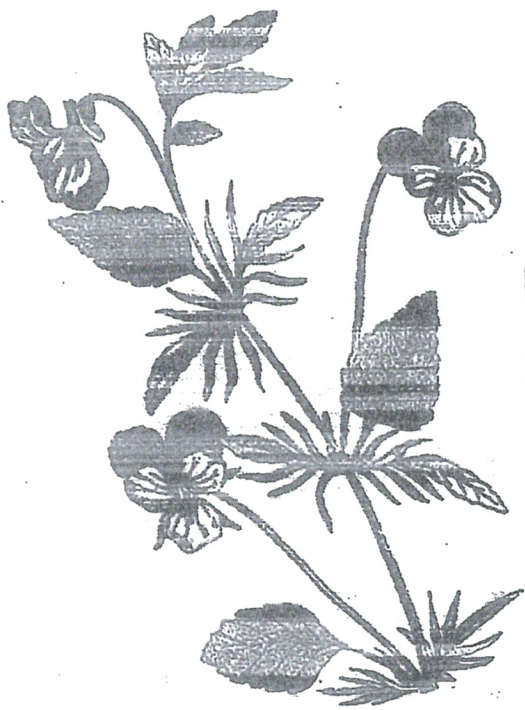
Witte van 't vat

V. Servranckxstraat 5

ELEWIJT

Tel. 015 / 61 17 98

ultraviolet bloemen & co
Tervuursesteenweg 149 - 1820 Perk
Tel. & Fax (02) 751 34 00

Spinoy - Tembeur

Tervuursesteenweg 170

1981 HOFSTADE

tel. 015/61.16.88

Assortiment:

Duif- en pluimveevoeders

Honden- en kattenvoeding

Tuinartikelen en plantgoed

Pesticiden en meststoffen

Granen en zaden

ROBIJN

HUMBEEKSEBAAN 186 - ZEMST-LAAR

Tel: 015/ 33.93.54

DYNASTIESTRAAT 78 - Elewijt

Tel: 015/ 34.06.44

RESTAURANT - PIZZERIA

Barino

Tel.: 015/ 61 58 75

Tervuursesteenweg 694 - 1982 Zemst-Elewijt

Boekhandel ROGER

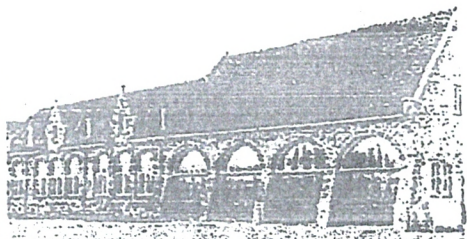
Dag- en weekbladen

Lotto

Foto's

Vekestraat 7 - 1982 Elewijt - Tel.: 015/ 61 45 40

d' Oude School Damstraat 49 1982 Zennet

D'OUDE SCHOOL IS ER VOOR IEDEREEN

**VERENIGINGEN, BEDRIJVEN, PRIVÉ-PERSONEN KUNNEN
D'OUDE SCHOOL HUREN VOOR CULTURELE ACTIVITEITEN :**

**CONCERTEN
TENTOONSTELLINGEN
VOORDRACHTEN
TONEEL**

**TEERFEESTEN
PERSONEELSFESTEN
SEMINARIES
PROMOTIEDAGEN**

**FAMILIEFEESTEN
HUWELIJKEN
RECEPTIES**

VOOR ALLE INLICHTINGEN:

**BESCHIKBARE DATA
VERHURINGSPRIJZEN
MODALITEITEN**

KAN U TERECHT:

**MARC MERTENS
KETELVELDWEG 5
1982 WEERDE**

TEL EN FAX: 015/61 59 44